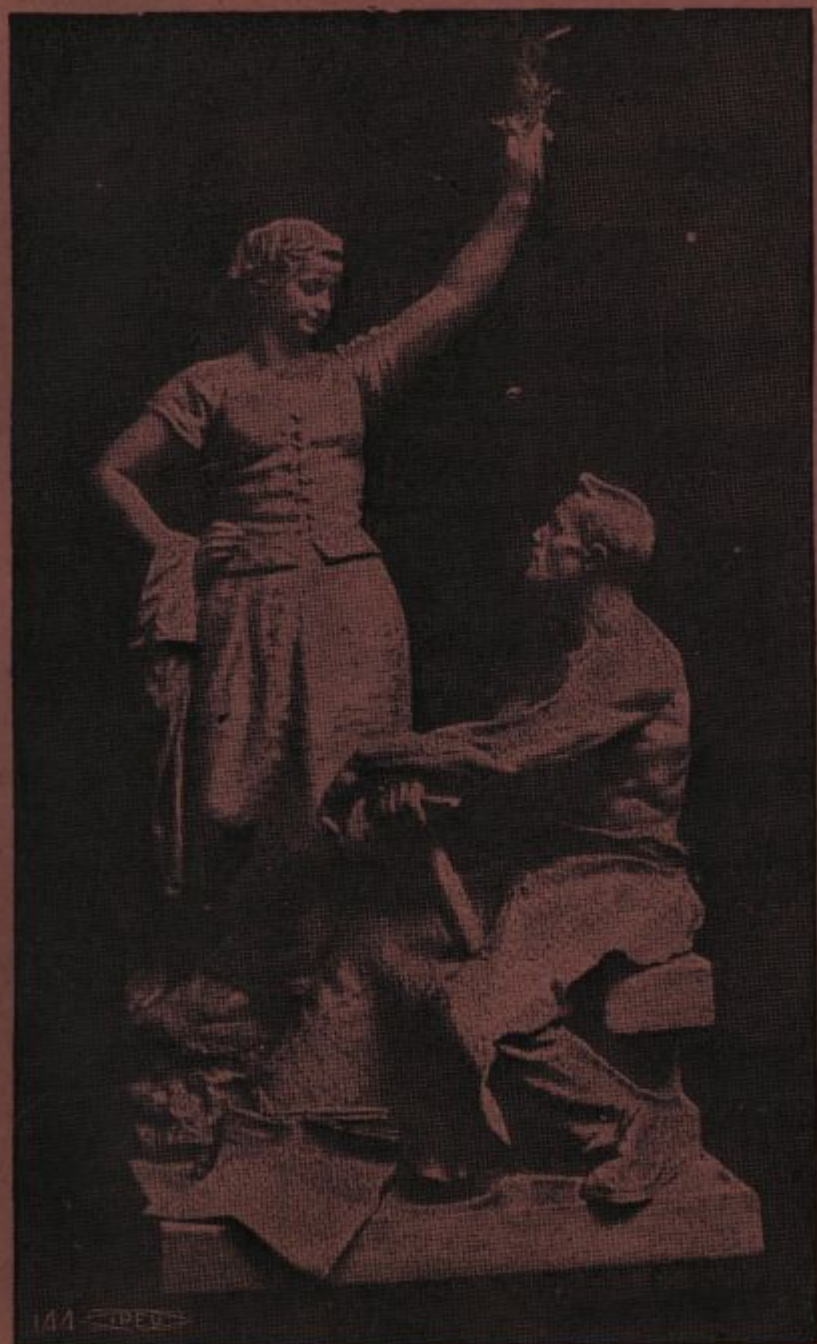

PRVI MAJ 1918

Izdala in založila

JUGOSLOVANSKA DELAVSKA TISKOVNA DRUŽBA,
CHICAGO, ILL.

Cena 10 cent.

Jugoslovanska Socialistična Zveza.

SOUTH SLAVIC SOCIALIST FEDERATION OF THE
SOCIALIST PARTY OF AMERICA.

803 WEST MADISON STREET
CHICAGO, ILL.

FRANK PETRICH, glavni tajnik.

Vse informacije in tiskovine za ustanovitev klubov daje tajništvo
brezplačno.

RAST J. S. Z. Po ČLANSTVU:

Leto:	Članstvo:
1911	902
1912	1,320
1913	1,778
1914	1,864
1915	1,779
1916	2,312
1917	3,500

Vse poštné pošiljatve in naročila je nasloviti na gornji naslov.

Ves civilizirani svet se zanima za sedanje razmere ogromne Rusije. Kdor hoče razumeti razmere v Rusiji, mora poznati dušo ruskega naroda. To pozna najboljši ruski pisatelj Maksim Gorkij, ki se je povsopel od navadnega trampa do pisatelja svetovne slave. Za eno najboljših njegovih del se smatra socialni roman

MATI,

katerega je založila "Zarja" v Ljubljani, in šteje 523 strani na finem papirju. Vkljub temu, da se je papir in tiskarske potrebščine podražile, je cena skrajno nizka, namreč samo \$1.00.

Ali ste že slišali in čitali literarna dela od splošno priznanega ameriškega pisatelja, Upton Sinclaira. Eno najboljših njegovih del je roman

Džungel, Močvirje.

ki je povzročil v javnosti mnogo senzacije in preiskavo od strani vlade Z. D. Avtorizirano izdajo v večjem formatu je oskrbela v slovenskem jeziku "Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba", Chicago, Ill.

"Džungel" šteje 291 strani in stane samo 75 centov. Obeh teh dveh knjig je le nekaj malega v zalogi. Kdor se prvi oglasi, jih tudi prvi dobi.

Naročnino sprejema:

PROLETAREC, 4008 W. 31st St.

Chicago, Ill.

PD 674/1964

Slovenska Narodna Podporna Jednota

Glavni stan:

v lastnem poslopju 2657-2659 So. Lawndale Ave.

CHICAGO, ILLINOIS.

je največja, najmočnejša in najnaprednejša slovenska podporna organizacija, ki šteje 335 krajevnih društev, ima nad 500,000.00 premoženja, je po aktuarskem proračunu solventna in posluje po lestvici N. F. C.

Posmrtninski in bolniški oddelek:

V ta oddelek sprejema moške in ženske osebe med 16. in 50 letom, zavaruje za \$150, — \$600, — \$1000 in \$1500, ter za 1, 2, ali 3 dolarje dnevne podpore.

Otročji oddelek:

se sprejemajo otroci članov od enega do 16. leta s pristopnino 50 centov in mesečnim asesmentom 10c in plača \$75, za slučaj smrti, če je član delj kot 45 dni.

Prosveta:

je najboljši, najtočnejši in najzanesljivejši slovenski dnevnik, je last Jednote in velja za člane \$2, za nečlane \$3.00 na leto.

Slovenska Narodna Podporna Jednota šteje v posmrtninskem oddelku okrog 17,500 članov, v otroškem pa okrog 5000, skupno tedaj 22,500 članov. — Priglasite se za pristop pri najbližjem društvu, če ni društva, zberite 10 članov in ustanovite novo.

Za vsa nadaljna pojasnila se obrnite na

JOHN VERDERBER,
glavni tajnik.

2657-2659 So. Lawndale Ave.

Chicago, Ill.

Slovanska delavska podporna zveza

Ustanovljena dne
16. avgusta 1908

Inkorporirana dne
22. aprila 1909

Slovanic Workingmens' Benefit Union.

(Združena s Slov. Podp. Dr. Sv. Barbare in s S. D. P. in P. D.)
je prva slov. podporna organizacija, ki je stopila v združenje že z dvema slov. podpornima organizacijama.

Sedež v Johnstown, Pa.

Je ena najmočnejših slov. podpornih organizacij s 150 krajevnimi društvi in okroglo \$160,000.00 premoženja.

Sprejema vsako značajno osebo ne glede na veroizpovedanje, zmožno kakega slovanskega ali angleškega jezika.

Članstvo zavaruje v starosti od 18 do 45 za \$250, \$500 in \$1000 smrtnine in za \$1 ali \$2 dnevne bolniške podpore. Osebe nad 45 do 55 let starosti za \$100 smrtnine z \$1 dnevne ali brez bolniške podpore.

Zavaruje se tudi lahko samo za smrtmino brez bolniške podpore.

Celo bolniško podporo plačuje za dobo 6 mesecev in polovico iste za nadaljnjih 6 mesecev ene in iste bolezni.

Člani lahko zavarujejo tudi otroke v starosti od 1 do 18 let za \$100 smrtnine proti 10c mesečnine.

S. D. P. Z. posluje po National Fraternal Congress lestvici.

Svoje obveznosti plačuje redno in točno.

Nova društva se ustanavljajo z osem ali več novimi člani v starosti od 18 do 55 let.

Vstopnina znaša \$1 poleg redne mesečnine za mesec, v katerem pristopi.

Vpisnina otrok znaša 60c.

S. D. P. Z. ima krajevna društva v vseh naprednejših naselbinah.

Ako v vaši naselbini še ni društva, spadajočega k S. D. P. Z., pišite za pojasnila v glavni urad in ga ustanovite.

GLAVNI URAD: 634 MAIN ST., JOHNSTOWN, PA.

PROLETAREC

je slovensko glasilo Jugoslovanske Social. Zveze.

Vsak Slovenec

ki hoče biti poučen o socializmu, bi si moral naročiti "Proletarca".

Socializem še davno ni več sama teorija.

Nobeno politično in gospodarsko gibanje ni tako razširjeno po vsem svetu, kakor socialistično. Med razlogi, ki so napotili nemško avtokracijo, da je vnela svetovno vojno, je bil tudi ta, da je hotela zatreti socialistično gibanje. Zgodilo se je pa baš narobe; praktična važnost socializma je narasla, kakor še nikdar ne. Hočeš ali nečeš mora danes vsakdo računati s socializmom. Zato je pa dandanes tudi

neizogibno potrebno

ZNANJE SOCIALIZMA.

Če se z njim strinjaš, če z njim simpatiziraš, če ti je neljub ali če ga sovražiš —

POZNATI GA MORAŠ!

Zato ti je nujno potreben list, ki se bavi specialno s socializmom.

"Proletarca" ne more nadomestiti noben drug list, kajti vsak časopis ima svoje naloge. "Proletarec" pa ima svojo.

Ne bodi brezbrizen za najvažnejše gibanje našega časa!

Ne ostani neveden, ko ti kažejo vsi dogodki, da se pripravlja ves svet za socializem!

Ne izgovarjaj se, da ti je list pretežak! Seveda ti bo v začetku to in ono težko razumljivo, ker ti bo novo. Ampak kakor drugim, se bo tudi tebi kmalu odprlo pred očmi in razumel boš; kakor ga razumejo naročniki, ki so tudi v začetku dejali, da je težak.

Delavci čitajo "Proletarca" in ga razumejo; zakaj ga ne bi ti, delavec, razumel?

Premisli malo! To, kar praviš, da ti je težko, moraš razumeti; če se ne naučiš sam, te bodo vedno držali za vrat tisti, ki razumejo.

Ali bi rad na vse večne čase ostal hlapec? Ne! Torej moraš gledati, da postaneš svest. Brez znanja pa to ni mogoče. In to

ZNANJE

ti daje teden za tednom

PROLETAREC.

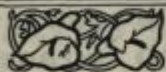
Ne plaši se torej in ne devlji samega sebe v nič. Naroči si list, ki ga potrebuješ! Naročnina znaša za vse leto 2 dol., za pol leta pa 1 dolar.

Naročila sprejema upravništvo

4008 W. 31. St., Chicago, Ill.

V kratkem izide knjiga

"Svetovna vojna in odgovornost socializma."

Vsebinsko knjige, ki obsega čez 200 strani, označuje že njen naslov. Na zanimiv način obdelava razne probleme, ki so v zvezi s svetovno vojno, a premotruje jih s socialističnega stališča. Cena knjige je 80 centov; pri večjih naročilih primeren popust. Naroča se pri upravništvu

"PROLETARCA," 4008 W. 31s St.,

Chicago, Ill.

V zalogi Jugoslovanske Delavske Tiskovne Družbe je izšla knjižica

"V novo deželo,"

ki jo je spisal Etbin Kristan. Kdor koli se zanima za pogoje socializma in za njegov razvoj, naj si naroči ta poučni spis. Naroči se lahko pri vsakem slovenskem socialističnem klubu, pri zastopnikih "Proletarca" in pri upravništvu "Proletarca", 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.

Cena 30 centov.

**Največja slovanska tiskarna
v Ameriki je**

Narodna Tiskarna

2146-2150 Blue Island Ave., Chicago, Ill.

Tel. Canal 5456.

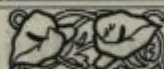
Mi tiskamo v angleškem, slovenskem, češkem, hrvaškem, poljskem, slovaškem, nemškem in italijanskem jeziku in prevajamo iz angleščine v te jezike.

**Slavnostna izdaja je
bila tiskana pri nas.**

**"Proletarec"
se tiska pri nas.**

Radničke Novine

je naslov novome listu, koji će izlaziti kao glasilo Jugoslav. Socijalist. Saveza privremeno po dvaputa mjesečno, a kasnije, i to, ima nade, uskoro nedeljno.

Dok izlazi svakih četrnajst dana, cena mu je godišnja jedan dolar.

ČAS

**Ilustrovana revija,
izhaja vsak mesec
na 40 straneh in
velja za vse leto \$2.**

Vsak napreden rojak je njegov naročnik — ali ste Vi?
Naročnino za eno leto ali pol pošljite na

ČAS

2711 S. Millard Ave.
Chicago, Ill.

TISKOVNA DRUŽBA

"ENAKOPRAVNOST"

Inkorporirana po po-
stavi države O.

Postavno dovoljena
glavnica: \$15.000

se cenjenim društvom, slo-
venski publiki in gg. trgov-
cem najtopleje priporoča v
moderno, okusno in pravilno
izvršitev vseh potrebnih tis-
kovin. Mi izdelujemo: Pi-
semske papirje, kuverte, vi-
zitke, programe, velike in
male letake, plakate, vabila,
vstopnice, knjige, društvena
in sploh vsa pravila v vseh
modernih jezikih. Naša špe-
cijaliteta so: **VELIKI STEN-
SKI KOLEDARJI V VEČ
BARVAH.**

**Tiskarna je na: 5806
Superior Ave.**

en block vzhodno od 55. ceste

Telefon tiskarne: O. S. Central 5763.

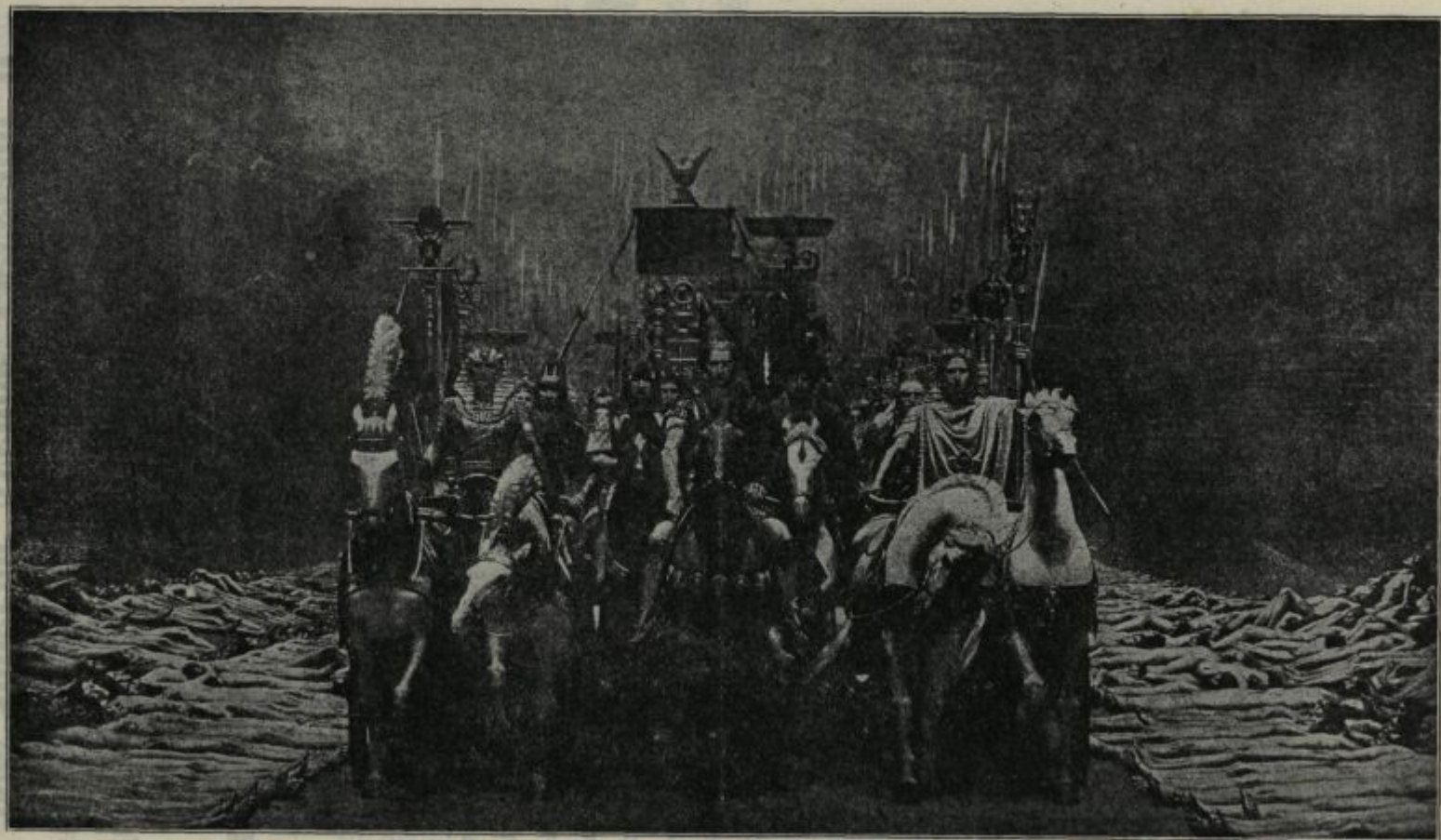
Tiskovna družba "Enakopravnost" je korporacija, strogo unijsko podjetje, v rokah delavcev-delničarjev. Kajti tako podjetje more uspevati in biti v ko-rist delavcev le tedaj, ako ima delavstvo v podjetju svoj interes, da je samo lastnik, da ga tudi kontrolira. Družba je inkorporirana po postavah države Ohio z glavnico \$15.000.00 (Petnajstisoč dolarjev). Dne 6. aprila, 1918., je pričela izdajati dnevnik "Enakopravnost". Rojaki-delakei ljubijo dnevnik, ker zastopa delavske interese in zato rastejo naročniki neverjetno hitro. — **Rojaki društva! Ste-li vi že delničar?** Če ne, zakaj ne? kupite vsaj eno delnico in postanite aktiven član družbe. — Delavei, skupaj — za svoje interese! Delnice so po \$10.00 (Deset dolarjev) in se plačajo lahko v dveh obrokih po \$5.00. — Plačane morajo 'biti v teku tridesetih (30) dni. — Za delnice vprašajte naše zastopnike ali pa pridite naravnost v družbino tiskarno na 5806 Superior Avenue, da vidite in se prepričate, da ne kupujete — mačka v žaklju!

**Podružnica je na
6314 St Clair Ave.**

med 63-to in 64-to cesto.

Tel. Podružnice: O. S. Central 3825 L

5806 Superior Avenue: Cleveland, O.

Osvojevalci.

MAJSKI GLAS

1918

Etbin Kristan:

VIGRED.

Za gorami, ki zavile
so vrhove v plašč mrakov,
nad deželo, kjer gomile
znaki svežih so grobov,
temo včasi blisk preseka
kakor kerubinov meč,
čez neba daljave teka
kakor strela ogenj rdeč.

Pod zemljo, ki napojila
jo je topla srčna kri
in bogato pognojila
mirijada je kosti,
votlo čuti je bobnenje
kakor mračen glas grobov
in osvetniško grmenje
dvigajočih se rodov.

V srcih, kjer se naselila
groza je krvavih dni
in jih s strahom napolnila
slutnja črnih je noči,
tiho kakor v sanjah vstaja
plaha nada, solnea hči;
krog sreca se skorja taja,
luči iščejo oči.

Bruhali so ognjeniki,
zrak je gorel kakor plin,
rušili so se mejniki,
vgrezala se dna dolin;
tisočletja so strnila
v en trenotek vse gorjé,
trdna zemlja potopila
se v šumeče je morjé.

Dušo, ki nikdar verjela
ni v pekel, obšel je strah;
satanova so krdela
rušila hramove v prah.
Harmonija čudovita,
ki vzdržavala je svet,
je razdrta in razbita,
njen je duh na križ razpet.

Vse tolažbe obmolknile
so, kot da jih grob je vzél;
zvezde so se utrnile,
sočni dan se je pričel.

Le še angelj naj prikazal
bi se bil vrh razvalin,
prostor grešnikom odkazal,
preden pride božji sin — —

A tedaj je v kupo polno
padla ena kaplja še.
Skrčilo srce se bolno,
ko bokal prelil se je.
A potem z obupno silo
obnovilo je utrip,
kri napela spet je žilo,
oživel polmrtvi kip.

Grom začula so ušesa,
luč uzrle so oči.
Burja tuli, svet se stresa,
dan se trga od noči.
Iz plahosti neodločne
se izvija živa moč;
ko done fanfare zvočne,
krha se strahu obroč.

Sila, ki vsemir prešinja,
vžiga plamen, jači pest
in roteč duha zaklinja:
Bodi čvrst in sebi zvest.
Groze, nekdanj žugajoče,
v nemem čudu obstrme;
le slabosti stokajoče
votlih se strahov boje.

Zmaj pošastni zatrepče,
ko krepko vzroji pogum,
ko zbude se sile speče
in zjasni se trudni um.
Nov se boj tedaj razvname,
boj pravice za prostost,
s tilnikov da jarem sname
in prežene vso slabost.

Plamen živ od vzhoda šviga,
grom srdit pretresa zrak,
žrelo smrtne strele riga,
v luč zaganja siv se mrak.
Silno dviga se življenje —
na okopih žuga smrt . . .
K ciljem tja drvi hotenje;
Vigred mu odpira vrt.

Prvi majnik.

Tovariš delavec, vprašaj na današnji dan samega sebe:

Ali si rojen suženj? Ali je neizpremljiva usoda določila, da si prišel kot uboga živalica na svet, da moraš živeti kot tovarna žival, dokler je kaj moči v tvojih mišicah, da moraš nazadnje poginiti kot nerabna žival, ki dela na svetu le napoto?

Če veruješ, da je taka večna božja volja, stalna in nedotakljiva, če misliš, da morajo biti tvoje oči vekomaj obrnjene v tla, ker sije solnce le za druge, če si uverjen, da nimaš druge pravice, kakor ponižno prositi za nekoliko milosti, tedaj nisi dozorel za nas, in danes te ne bo v naših vrstah, ko bomo pod bleščečo rdečo zastavo boja in življenja korakali s povzdignjeno glavo, da povemo svetu: Naš praznik je danes!

Ti boš majal z glavo in ne boš razumel.

Naš praznik — to se pravi dan, ki ga praznujemo, ker je naša volja taka in ker hočemo s tem nezapovedanim praznovanjem izraziti vse, kar sili iz globočine naših duš na dan, kakor se dviga pomladni sok v rastlinah, kakor si cvetje odpira pepke, kakor si solnce črta svojo visoko pot.

Naš praznik — to se pravi javno izpovedanje naše vere v svoje človeštvo, v svojo moč, v svoj veliki poklic, v svoj boj in v svojo končno zmago.

Naš praznik — to se pravi začetek naše bodočnosti.

Zakaj mi ne verujemo, da nas je kakšna sovražna nebeška ali peklena sila obsodila na večno, brezpogojno hlapčevanje, temveč se zavedamo, da smo z žuljavimi rokami in v oguljenih suknjah ljudje kakor vsi drugi, ljudje kakor oni, ki uživajo lepoto sveta z očmi in ušesi, z občutjem in razumom, ljudje tudi, ki so se prenaučili vsega lepega in dobrega in nimajo več druge skrbi, kakor da izmišljajo nove in nove načine za preganjanje dolgega časa, za ubijanje dni in tednov v svoji nesposobni lenobi. Dokler ne čutiš sam, dokler ne veš, da si človek, ne moreš biti naš.

Dvoje lip ni enakih, ne dvoje volkov, dveh rož ni in ne dveh metuljev, da se ne bi razlikovali; ali vsaka lipa je lipa in

vsak metulj je metulj. Med človekom in človekom je razlika; ali kakor je mož, ki se odeva s škrlatom, človek, je človek tudi tisti, ki je izdelal blago za ponosni plašč in ki ga je sešil; človek je tisti, ki zapravlja neizmerna bogastva, podeč se od mesta do mesta in išče še kakšno priliko, ki bi podražila njegove otopele živce; ali človek je tudi tisti, ki je po malem ustvarjal bogastva v neizprosni boju s prirodo v temnih globočinah pod zemljo in na pustih goličavah, v okrutni enakomernosti tovarne ali pa v živce in možgane prenapenjajočem bliskovitem vrtenju največjo nepopustno paznost zahtevajočega kolesja čudežnih mehanizmov.

Da si človek, tega se moraš zavedati predvsem; če ne živi v tebi ta plamteča zavest, padeš in se pogrežeš med živino, in še treba ni, da bi te drugi pahnili dol, in nič ni treba strmeti, če ravnajo s tabo kakor z vprežnim volom in kakor s plazečim psom. Osel pod tovorom in konj pred vozom ne razume, zakaj plapolajo danes rdeče zastave po zraku, zakaj se zbirajo pod njimi tisočeri in milijoni, zakaj done ponosne pesmi po zraku. In človeška živina, ki je uklonila svoj tilnik brez ponosa in volje, se čudi in maje z glavo in ne razume, ko korakajo mimo njenih hlevov daleč sprevodi pogumnih ljudi, ki so delavci in trpini, pa vendar ne sužnji in ne živina.

Prvi majnik praznujejo možje in žene, ki se ob krutem delu bojujejo za vsakdanji kruh. Zdaj je maj, a največ jih je med njimi, ki ne vedo, kje bodo v jeseni delali in kako bodo po zimi prehranili in cdeli družiro. Pač pa vedo, da bi tem silnejši udarci padali po njihovih hrbtih, čim bolj bi jih krivili; in zato stopajo pokonec; njih kolena se ne šibe in oči jim gledajo bistro v pomlad. Zakaj zavedajo se, da so ljudje in da nosijo vse človeško dostojanstvo v sebi.

Plotovi in zidovi se dvigajo med ljudmi in ljudmi, visoki in debeli, da ne vidiš čeznje in ne slišiš skoznje. Razdelili so človeštvo v razrede, ki so si tuji kakor različne živalske pasme. Za enim zidom je večni užitek, za drugim delo brez konca in kraja; na eni strani nikdar ne mine svetli dan, na drugi je večna luč.

Kdo je dvignil te zgrade in pregrade, kdo je udaril človeštvo s prokletstvom

vzajemnega nespoznavanja in nerazumevanja?

Tako je bilo pač od nekdaj — pravi trudna nevednost, ki ponavlja z brezkrvnimi ustnicami, kar so brez sodbe poslušala topa ušesa. Kakor da je bil ob začetku časov nekje hudoben bog, ki je ustvaril svet, da se bo vso večnost lahko naslajal ob trpljenju in mukah milijonov. In kdor se ne upa pomisliti nekoliko dalje in ločiti pravljico od resnice, je izgubljen; zanj ni poti, ki bi ga povedla izza plota.

Množice, ki danes praznujejo prvi majnik, so se pa s krepko kretnjo otresle teh najhujših spon, s katerimi so bili uklenili njihovega duha, pa ne verujejo na ukaz. In zato praznujejo današnji dan. Ej, tistih plotov ni bilo od začetka — ne takrat, ko je Adam z Evo užival vse slasti in krasote raja, ne takrat, ko so tolpe predzgodovinskih, komaj iz živalstva se povspelih ljudi branile svoje burno življenje brez pomoči ponosne današnje tehnike. Teh plotov ni zasadilo nobeno božanstvo, in zrastle niso iz semena sovražne prirode. Postavili so jih ljudje.

Steber, ki ga postavi, in palačo, ki jo zgradi človeška dlan, lahko poruši človeška pest. Pa da ne bi mogla podreti onih plotov človeška roka?

Ali one pregraje so trdne, zakaj dolga tisočletja so jih utrjevali vsak dan in vsako uro. In branijo jih kakor trdnjave, zgrajene zoper sovražnika. Toda najsilnejše trdnjave se vdajajo zmagovalcu ali pa padajo pod njegovo silo. To vedo oni, ki danes praznujejo prvi majnik.

Gotovo — tudi vi, ki ostajate danes doma, čutite bedo, čeprav je marsikomu med vami že otopelo srce v njej, pa vam njena groza ne vzbuja odpornih čutov kakor vašim bojevitim tovarišem. Toda kadar pade osamljen žarek v otohli zrak vašega ponižanja, se spomnite, da je visoko nad vami sonce, ki vzhaja drugim vsak dan žarko in plamteče. Ali hrepeneje ostane neplodno in zamre kakor žarek, ki se je ustrašil črne brezupne otožnosti, v katero je padel.

Kam gre vaše pričakovanje, kam se dvigajo vaše nade? Majhne in slabotne se čutite, pa je tudi vaše upanje slabotno; zbegane oči iščejo in iščejo, kje bi se uprle, ušesa pa napeto poslušajo, če se ne oglasi odkod glas milosti, ki bi vam z drob-

tino dobre duše nekoliko ublažila trpljenje. Milost je mrtva, in v svojem grobu ne more reševati sveta.

Naše upanje pa je veliko, ker vstaja na trdni podlagi našega spoznanja. Nobe ne milosti ne pričakujejo naše duše; ker ne verujejo vanjo, jih ne more prevariti. Nabrušen meč vihti naše upanje s krepko roko, ne prosi za drobtine, temveč se bojuje za pravico.

Mi močni in vi slabotni — ko smo vendar enako rojeni in pahnjeni v enako življenje? Tudi mi režemo svojim otrokom kruha le tedaj, kadar delajo naše roke; gospodar upravlja mošnjo, iz katere plačuje mezdo, pa jo lahko zadrignejo njegovi prsti. In vendar! Vi ste slabotni, mi pa smo močni. Zakaj mi smo armada. Naša roka šteje milijone rok, našo dušo sestavljajo milijoni duš. Mi smo delavstvo, ne posamezni delavci. In to je naša moč, ki se bojuje: korak za korakom si osvaja svet, kamen za kamnom kruši iz zidov visoke temne ječe in si krči pot v svobodo.

Prvi majnik — danes dan boja in upanja, bo jutri praznik slave in zmage. Svoboda pa bo plod naše volje, naše solidarnosti, ki jo poje danes trpeči milijon, zavedni milijon!

Prvi majnik — dan zavednih delavcev, postane dan in praznik osvobojenega človeštva, dan novega sveta, sveta svobode!

V vaši naselbini nimate socialističnega kluba. Nič ne mislite na to, da bi ga ustanovili. Kar tako se vam zdi, da je nepotreben.

Pomislite le malo dalje, pa lahko spoznate svojo zmoto. Politične organizacije nimate — to pomeni, da nimate političnega vpliva. In to pomeni nadalje, da gospodujejo tisti, ki imajo političen vpliv, ki so pa vaši nasprotniki. Zato se tudi ne smete čuditi, da ne gospodujejo tako, kakor bi bilo dobro za vas, ampak kakor je prav zanje.

Znanje je najpoglavitejši pogoj moči. Medved je po naravi veliko močnejši od človeka. Ali medved ne ve, kaj je smodnik in kakšno moč ima. Človek ima to znanje, zato si lahko napravi puško in postane močnejši od medveda. — Tudi delavstvo si more le z znanjem napraviti potrebno moč.

Velikost socializma.

Našemu svetu manjka gotovo marsikaj; ali raznovrstnosti ima skoraj dovolj, večasi nemara še preveč. Tudi med ljudmi je velika. Med mnogoštevilnimi variacijami je tudi vrsta ljudi, ki jih je sram, da bi bili socialisti.

Razume se kar samo ob sebi, da nimajo taki čudaki prav nobenega pojma o socializmu; kajti če bi ga poznali, bi mu lahko nasprotovali, lahko bi ga sovražili, ali nikdar ne bi mogli prihajati na tako absurdno misel, da bi moralo biti kakšnega človeka sram zaradi socializma.

Dosti je idealov, katerim človek lahko posveti svoje stremljenje, če noče živeti kakor bacek iz dneva v dan, sprejemajoč ponižno in ravnodušno, kar pač prinese življenje. Med najvišjimi ideali našega časa pa je socializem.

Če posveti človek svoje delo socialističnemu cilju, ima pravico, da je ponosen, ne pa da bi ga bilo sram. Kajti s tem, da služi velikemu idealu, poviša človek samega sebe.

Ali pa je socializem res velik? V čem je njegova veličina?

Socializem spoznava in uči, da zahteva človeško življenje napredek. Tam, kjer ni napredka, je neizogibno mrtvilo. Življenje je gibanje. Ves svet je osnovan na gibanju. Naša zemlja, ki se nam zdi mirna, nepomična, kakor da je vkopana v kakšno vsemirsko skalovje, se suče sama okrog sebe in okrog sonca; to sonce pa potuje po vesoljnosti v določeni smeri in mi potujemo z njim. Naša luna nas spremlja, mi pa spremljamo sonce. In vse neštete zvezde v neskončnem prostoru, kar jih vidimo in kar jih ne vidimo, se sučejo in gibljejo. Meglovine v neizmernih daljavah, iz katerih se šele razvijejo novi svetovi, so polne gibanja.

Če obrnemo svoj pogled iz velikega v malo, opazimo povsod isti zakon. Cestna mlaka se zdi človeku slika absolutne lenobe. Ali tudi v njej ni miru. Na milijone, na milijarde bitij živi v njej, neskončno majhnih, da jih opaziš le v drobnogledu; ali bitja so in žive in se gibljejo.

Gibanje je življenje.

Če pa potegnemo od sedanjosti črto nazaj do skrajnih časov preteklosti, o katerih nam more kaj povedati znanost, ki

ne čita le v knjigah, ampak tudi v zvezdah, v zraku, v rastlinah, v zemlji, v vsem, kar je zemlja v vekovih shranila v svojem krilu, tedaj spoznamo ob tej črti, da ima vse gibanje gotovo smer.

Vse je razvoj. Iz malega zrna se razvije kal, iz kali stebelce; na njem se pojavijo popki, iz njih se razvije listje, cvetje. Iz ogromne plinaste megle se je razvil solnčni sistem s svojim centralnim telesom, s planeti, trabanti, planetoidi, kometi.

Ves razvoj označuje napredek. Vse se razvija iz enostavnega v sestavljeno, iz grobega v fino, iz malo primernega v bolj primerno. Vse naše živalstvo, ki nam služi v neštetih ozirih, se je razvilo iz živali primitivnejših vrst. Drevje, ki nam danes rodi najžlahtnejše sadje, je nekdaj rodilo lesnike in neužitne plodove. Človek sam je produkt razvoja.

A človeška družba?

Tudi ona ne stoji, ne more stati izven vesoljnih zakonov. Vemo, da se je tudi ona razvijala, in vemo, kako se je razvijala.

Iz najenostavnejših začetkov se je razvila do današnjega, neskončno kompliciranega kapitalističnega organizma.

Svetovni zakoni se ne ustavijo nikjer in nikdar. Razvoj tudi v človeški družbi ne more obtičati nikdar in nikjer. Dokler bodo na zemlji ljudje, se bo njih družba razvijala. Okameneti ne more.

Kdo bi mogel oporekati tej resnici?

Toda — veliko vprašanje se javlja:

Koliko vpliva je imela človeška družba sama na svoj razvoj? Koliko zavednega vpliva?

Vse življenje, vse oblike družbe in vse njih izpremembe so bile odvisne od razmer, nekoliko večasi od posameznih individualnosti, toda v zelo majhni meri, v veliko manjši, nego se navadno uči.

Človeška družba kot celota pa še ni prišla do zavesti. Podvržena je bila vsakovrstnim vplivom; sama ni mogla vplivati na svoj razvoj, ker ni imela enotnega družabnega čuta, enotne družabne misli, ker ni imela svoje volje in svojih ciljev.

Socializem hoče povzdigniti človeško družbo na tako stopnjo, da bo mogla s svojo roko poseči v svoje življenje.

Človeška družba ne more postati vsegamogočna. Ona je le majhen del vesoljnosti in življenja v vesoljnosti. V neskončnosti svetov ni človeška družba več kakor rod mravelj in trop kobilic. Človekove sile so omejene in omejene ostanejo tudi sile njegove družbe.

Socializem ne leta za utopijami in ne obljubuje vsegamogočnosti.

Ali — naj smo še tako majhni v vse-mirju, človek je človeku vendar največ; človeško življenje mu je največ vredno, človeški cilji so mu najvišji.

Socializem hoče zbrati vse sile človeške družbe, danes neurejene, kaotično delujoče, pogostoma druga drugo uničujoče, da dosežejo v harmoniji najvišji učinek.

Socializem hoče, da postane človeška družba enoten organizem, ki bo sposoben za enotno socialno voljo in si bo mogel postaviti družaben cilj.

Socializem hoče, da se človeštvo zave samega sebe. Namesto da bi bila človeška družba igrača, žoga, ki jo mečejo neznane sile sem in tja, naj v bodoče s svojo roko poseže v svojo usodo, naj po svojem spoznanju in po svojih potrebah razumno ravna svoj razvoj.

*

Kdo nam more označiti višji cilj za človeka?

Kdor posvečuje svoje delo največjemu, kar je mogoče, nima vzroka, da bi ga bilo sram, ampak lahko je ponosen. Čim več stori za veliki cilj, tem opravičenejši je njegov ponos.

Ne pravimo: Prevzet. Človek je vedno le človek, zato ni prevzetnost nikogar opravičena. Ali kjer je spoznanje vrednosti, tam je ponos. In vrednost socializma je tako velika, da je ne presega v sedanjosti nič.

Ivan Molek:

Dva starca.

Prvi starec:

Pomlad, pomlad! — Solnce je prigrelo in cvetje je pognalo. Kakor v ranem jutru, ko zbeži tema ob pojavu rdeče zarje na horizontu, in ko se zdrami speče življenje, tako je kakor čez noč oživela majka priroda, prerrojena, pomlajena. Kakor ovenčana nevesta, svežorožnata in sramežljiva, pozdravlja svoj dan. In ko se nagne k tebi in te poljubi — ali ti ne zaigra srce, oj človek! Nisi li prerrojen, pomlajen?

Drugi starec:

Noč je, noč! . . . Tako sem truden! Zaril bi se in skril v svojo bajto, ki je brez vrat in oken in z luknjo v strehi. Oh, ti moja bajta, mrzka in grda bajta! Zakaj se ne pogrezneš sto metrov pod zemljo? — Z deskami zabijem tvoje zijajoče luknje in škrlji bo treba nanositi na streho, da solnce ne prodre skozi; kroginkrog pa naložim ledu, da bo hladno. Blaženi mraz, kako te pozdravljam! Jasnina peče — sovražim solnce! In truden sem. V nogah mi je svinec, v prsih je led in v glavi je noč . . . Tako je prav.

Prvi starec:

Tako lahki in tako prožni so moji udje, da bi plesal z mladino! Na obzoru se pa tako jasni in tako se blešči, ka-

kor da posveti zdajnzda milijon solne in razlije biljon svetlih trakov, ki prodro v najtemnejšo kotlino. Veliko, solnčno jutro se bliža! — Oj, kako pije in zopet uživa moja žejna duša! Oj užitek, ko se duh spet okoplje v biserni rosi pomlajenja in nanovo vzkipelega življenja!

Drugi starec:

Noč, noč! Jaz ljubim noč . . . O, kje si blaga noč, da bi me odela in potegnila dol črno zagrinjalo, da ne gledam svetlobe več! Dajte mi mamila, da pozabim in zaspim! —

Prvi starec:

Dan, dan! Večen dan! Zakaj nisem Jozua, da bi podaljšal dan do polnoči in od polnoči do jutra? —

Drugi starec:

Želim si slepote in obenem bi bilo dobro oglušiti. Kje so nekdanji dnevi? Presrečni časi! — Takrat se nihče ni spotikal ob mojo bajto, dasiravno je bila brez oken, vrat in z luknjo v strehi, kakor je še danes. Častitljiva in od vseh spoštovana je bila bajta. Ali takrat so bili možje — možaki in otroci so jezdili lesene konjičke . . . Dedovo kamižolo je nosil vnuk in svet mu je bil vsak medenasti gumb na njej. Tedaj so bili časi! Jajca so bila pokorna koklji in ne narobe. Prvi so šli

starci, ki so kovali postave, in za njimi so korakali mladei, ki so se držali dedovih pravil. Oh, blaženi dnevi! — Satan, satan, kako suha so bila tvoja rebra! Ako si prišel z novotarijo — prokleta iznajdba, ki je grozila, da izpodrine leseno kljuko in čelešnik — zaloputnil ti je dedov vnuk s svetim srdom vrata prav pred nosom in čvrsto jih je zapahnil. In šel si, satan, z dolgim nosom, a! — vnuk je pa šel na očetov grob in prosil travo, zemljo in kosti pod njo naveta in razsvetljenja, kakor se je spodobilo. Oj srečni časi! — Takrat ni peklo, ni bleščalo v oči. Svet je vstajal točno ob štirih zjutraj in legal je k počitku točno ob devetih zvečer, kakor je bilo prav. A danes? Nazaj, nazaj!

Prvi starec:

Nagrbančeno čelo — nagrbančena je duša. Taki so otroci, ki rastejo in rastejo, se starajo in starajo in v dobi sivih las in praznih čeljusti še vedno mislijo na "železno babo" in molijo palico. Ali so vredni usmiljenja? . . . Črepinje spadajo na smetišče in duševnih mumij še v muzeju ne marajo. Svobodno potočiš toliko solz, Janez ali ti, draga moja Jerica, kolikor je kapelj v Tihem oceanu — trupla svojega mrtvega strica ne obdržiš v hiši; kar spada v grob, mora s pota. In okamenele duše, ki strašijo iz pradavnih dni. Kaj bom z njimi! Jesensko listje ne zeleni več in suhih korenin ne zalivamo. Kje je mojster, ki bi zakrpal in polikal staro, razcapano dušo in jo prikazal za šestnajstletno nevesto? — Telesa nekaterih osivelih in plešastih otrok so še do-

bra in komur se zahoče truda, lahko izlušči iz njih trohno in jih porabi pri eksperimentih. Toda prosim vas, ali se izplača? Dan je naš in kdor gre z dnevom, se ne boji solnea in plačilo mu ne odide; kdor živi z nočjo, naj išče nagrado pod zemljo, kjer caruje njegova oboževalka tema. Kdor ljubi temo, spada med ščurke in črve. Mi smo pa na vrancih, čilih vrancih, ki drve zarji nasproti, in grobovi so daleč za nami . . .

Drugi starec:

Truden! Saj ne pomagajo več tožbe: mladi svet se ne zmeni za očaka, ki ima na sebi dedovo kamižolo. Solnce pripeka na mojo bajto, jaz pa klečim v njej in molim, da ne bi sijalo in ne bi pripekalo. V meni je mraz, noč in pustinja, in zato bi ne smelo biti solnea ne dneva. Vsa zemlja je tuja — meni, izgubljenemu romarju, in cvet sovražim. Zakaj je cvetje še na svetu? Težko smo romali navkreber in noč je bila, kakor je morala biti; sredi pota smo pa obstali in pogledali nazaj v dolino. Čemu bi lezli dalje, ko lahko sedimo na hodu in zremo dol na črno meglo! Človek je sicer truden in oči so mu mokre, ampak misliti ni treba na razpotja. In tedaj je posvetilo . . . Ha, prokleta! Dajte mi snega, da si ga položim pod glavo!

Prvi starec:

Pred menoj se razgrinja nov svet — svet luči. Kdor je šel z nami, ni potoval zaman. Njegov duh se ni postaral. Mlad je, kakor ob odhodu, poln je ognja in z mladei je njegova pomlad.

Oton Župancič:

VSEH ŽIVIH DAN.

Jaz čutim danes vseh živih dan.
Moje srce kipi in polje,
moja duša je židane volje,
kot bila bičila kraški teran.

Ne čujete? — Tam od mračnih lesov
vrši vihar,
poln srditih gromov
in izza megla zdajpazdaj vzplapola
krvavordeč plamen kot meč —
to dneva je novega žar.

O bratje, na pot, življenju nasprot,
Ne bojte se meča krvavega,
ta meč ni namenjen na zdravega,

na krepkega moža.
Ta meč divja črez grobove le,
požiga razpale domove le,
kar je čilega, to obvelja.

Oj bratje, bratje — prišel je čas!
Oj bratje, bratje — kako je v vas?
So-li vaše njive zorane?
Zdaj zvezde ugodne vladajo,
zdaj semena zlata padajo —
so-li vaše njive zorane?

Otresite zatohlih se sanj!
Po bliskovo gre vseh živih dan,
kdor ga je zamudil — ves klie zaman —
doživi ga le, kdor je pripravljen nanj.

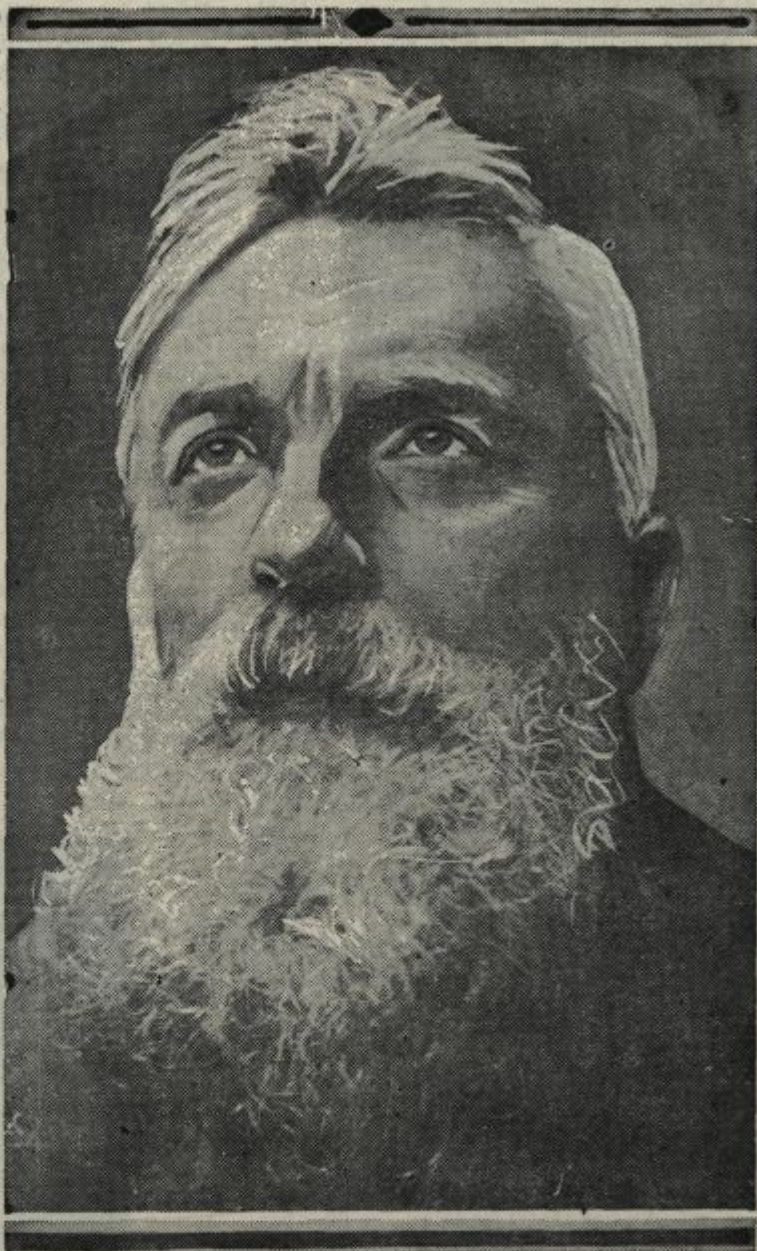
August Rodin.

V sedanji dobi, ko ima velika zmagovalka Smrt doslej še nedoseženo letino, so se ljudje navadili vpričo ti-sočernih mrličev, ki padajo na bojiščih, ceniti življenje posameznika veliko niže, kakor v mirnih dobah, ko se posvečuje individualnosti lahko mnogo večja pažnja. Kljub temu je sredi umiranja na debelo vsemu kulturnemu svetu za trenotek zastal dih, ko je preletela brzojavne žice vest, da je 17. novembra 1917 v Parizu umrl kiparvelikan August Rodin. Smrt je tukaj končala življenje, ki je bilo bogato, kakor malo kate-ro: Bogato v delu in uspehih, a bogato tudi v bojih in trpljenju.

August Rodin je bil rojen 4. novembra 1840 v Parizu. Njegov oče je bil doma iz Normandije, njegova mati iz Lorene. Prva leta svojega življenja je prebil v majhnem zavodu v starodavnem mestu Beauvais v departmentu Oise.

Kot deček je Rodin smatral za najlepši cilj, da bi postal govornik. Toda usoda je hotela drugače. V svojem štirinajstem letu je prišel k svojim staršem v Pariz, ki so ga poslali v privatno risarsko šolo v Rue d'Ecole de Médecine. Tam je obiskoval modelerski tečaj. Pogostoma je zahajal v Louvre, kjer se nahajajo bogate umetniške zbirke. Ker je imel dobro oko za opazovanje, mu je to veliko koristilo. Poleg tega se je učil pri kiparju živali Antonie Louise Bary v muzeju v sedanjem Jardin des Plants.

Z osemnajstimi leti je postal pomočnik dekoraterja Constantina Simona. To

je bil starejši Baryjev dijak in je postal iskren prijatelj Rodinov.

Prvi umetniški poizkus je naredil Rodin v svojem štiriindvajsetem letu. Izdelal je kip "moža s potrtem nosom" in ga je hotel razstaviti v Salonu, kakor se imenuje vsakoletna umetniška razstava v Parizu. Toda porota je odklonila njegovo delo kot premalo dovršeno za razstavo.

Rodin ni izgubil poguma. Postal je dijak kiparja Ernesta Carriera Belleusa. Toda, ker mu umetnost ni dajala zaslužka,

je poiskal delo v vladni tovarni v Sevres, ki je glasovita zaradi finih porcelanastih izdelkov. V prostem času je mnogo čital; njegovi najljubši pisatelji so bili Dante, Pascal, Rousseau, Baudelaire.

Bernard Shaw.

Po vojni leta 1870 je Rodin odšel v Bruselj, kjer je opravljal razna dekorativna dela za stavbe. Leta 1875. je prepotoval Italijo, leta 1877. se je pa vrnil v Pariz, kjer je potem ostal. Tukaj je dovršil veliko delo "Bronasta doba", a ko jo je prvič hotel razstaviti, je imel zopet težave s poroto Salona.

Splošno priznanje mu je prinesel kip "Janeza Krstnika". Kar je kritike najprej odbijalo in kar je bila vendar največja prednost njegovih del, ki se ni mogla trajno utajevati, je čudoviti živi realizem figur. Naravna resničnost je tako dovršena, da so nekateri celo trdili, da ne modelira svojih del, ampak da izdeluje odlitke. Toda absurdnost tega mnenja se je morala izkazati gledalcu, če je opazil pravo, originalno umetniško koncepcijo, ki je odsevala iz posameznosti prav tako kakor iz celote.

Njegov "Janez Krstnik" je na primer kip asketa, živečega v puščavi; ali obraz izraža pričakovanje nečesa velikega, čudovitega, in ta izraz je tako živ, tako nedoumen, da obstrmi gledalec. Učinek je dosežen s tem, da je vsaka črta, vsaka guba, vsaka mišica zvesto realno označena, medtem ko kaže celota najpopolnejšo umetniško harmonijo.

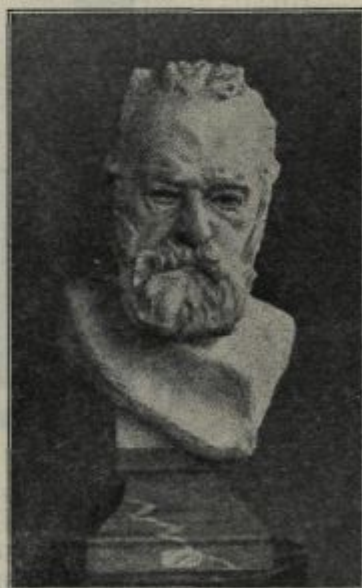
"Janez Krstnik" je izkrčil Rodinu pot in tedaj je tudi njegova "Bronasta

doba" dosegla zaslužen priznanje. To delo se nahaja sedaj v mestnem muzeju v Pragi, kjer je bila leta 1902. posebna razstava njegovih del v paviljonu umetniškega društva "Manes".

Nasprotnikov se Rodinu tudi tedaj ni manjkalo. To je razumljivo, ker so njegova dela originalna, kar je gotovim kritičarjem vedno zoprno.

Pri nekaterih poznejših delih je na primer pustil razne podrobnosti takorekoč nedodelane. Kdor je videl več njegovih kipov, se je lahko prepričal, da je obvladal tehnično stran kiparstva kakor malo kdo; tiste nedovršenosti torej niso mogle biti posledice umetniške nesposobnosti. Resnično je Rodin z njimi zasledoval baš posebni umetniški namen, namreč mogočnejši izraz tistega dela, ki je bil najbolj karakterističen.

Na ta način je izdelan kip slavnega francoskega pisatelja Honoré Balzaca. Rodinova umetnost se je tukaj koncentrirala na mogočno glavo, s katero je ves značaj velikega literata neprekosljivo zadet. Kritičarji stare šole pač niso bili zadovoljni in po časopisju se je vodila velika kampanja zaradi tega dela. Toda Ro-

Victor Hugo.

dinova umetnost je bila že preveč utrjena, da bi ji bilo moglo škodovati malenkostno jezikanje.

Med največja dela vsega kiparstva spada Rodinova skupina "Meščani iz Ca-

laisa". Grupa predstavlja šest mož, ki gredo k angleškemu poveljniku vojske, oblegajoče mesto, da mu izroče ključe. Vsaka figura ni le živa v postavi, ampak kaže misli in občutke tako jasno, da se človek skoraj čudi, da se kipi ne zganejo.

Zelo znan je njegov kip "Le Pen-seur" (Mislilec), ki je nameščen pred pariškim Pantheonom. To je gola soha sedečega moža, ki ima glavo podprto z roko. Čelo, oči, ves obraz, da, mišice vsega telesa označujejo poglobljenost v velike misli. Samo to delo bi zadostovalo, da bi pribavilo Rodinu trajno slavo.

Dolga leta neuspeha niso mogla upogniti Rodinove volje in umetniške vesti. Davno bi bil lahko dosegel priznanje in z njim spojeno bogastvo, če bi bil hotel doprinesti svojo žrtev modi. Njemu bi bila

malenkost izdelovati kipe, kakršne kupujejo bogati snobi radi za svoje palače in parke in kakršne hvali profesionalna kritika. Toda kljub težkim bojem je ostal sam sebi zvest. Pri tem je bil demokratičen do dna srca in morda so prav njegove bridke izkušnje mnogo doprinesle, da je bil vedno velik, odkritosrčen prijatelj delavskega razreda.

Poleg umetnikove podobe podajamo tukaj nekoliko slik njegovih del: Glasovitega "Misleca", "Spomine", ter kip slavnega francoskega pisatelja Victor Hugo in glasovitega angleškega sodobnega pisatelja-socialista Bernard Shaw.

Rodin je bil tudi delavskemu razredu živ simbol; razredu, ki se bojuje za dostojen prostor v življenju, za večjo svobodo, pa tudi za višjo kulturo.

Da se pomenimo.

Koliko je Slovencev v Ameriki? To je komplicirano vprašanje, na katero se ne more dati točen odgovor. Po zadnjem ljudskem štetju v Združenih državah, ko so šteli ljudi po narodnosti, so našli 180.000 Slovencev, kar pa bo menda malo preveč; premalo pa so našli Slovakov — in ker Slovaki radi tudi sami sebe imenujejo Slovence, bo morda prav, če trdimo, da so k Slovincem pripisali mnogo Slovakov, k Avstrijcem pa v starejših slovenskih naselbinah tudi lepo število Slovencev.

Ni naš namen, da bi avtoritativno konstatirali, ravno koliko je naših rojakov tej deželi, mislimo pa, da so tisti, ki jih cenijo nad 200.000, precej v zmoti. Ako primerjamo, da je v Z. D. nad 100.000.000 prebivalcev, tedaj prihaja število, ki ga tvorimo mi, v splošnem zelo malo v poštev. Do danes še noben Slovenec ni prišel do kakšne vplivnejše državne službe. Imamo pač po manjših naselbinah nekaj županov, poštarjev in cel kup policistov. Tudi nekaj takih je, katerih premoženje se šteje na nekaj milijonov ameriških dolarjev. Vsi ti, od že umrlega Goršeta, pa do še živečih Rupeta, Zajca in Goloba so za slovenski živelj mrtve duše in zelo omejeni ljudje, ki so le po srečnem naključju prišli do bogastva.

Ogromna večina Slovencev so navadni delavci, težaki, proletarci, ki živijo iz rok v usta. Vsled skrajno nezdravih gospodarskih razmer do vratu zadolžene Avstrije so vkljub temu, da ljubijo rodno grudo kot ptica svoje gnezdo, pod pritiskom neznosnih okolščin zapustili rojstno deželo in šli iskat boljšega kruha preko velike luže. V deželi, kjer je razviti kapitalizem in industrija na visoki stopnji, kot je ravno v Ameriki, so delavci vedno bolj plačani, kot pa v agrarnih deželah. Seveda bi bilo nezmislno trditi, da dobe delavci v industrialnih centrih za svoj produkt polno plače. Izkoriščani so, in le potom svojih organizacij si bodo mogli priboriti vse tisto, kar je njihovega.

Na glasu smo, da je med nami le malo analfabetov. Naši ljudje v Ameriki čitajo mnogo več, kot pa v stari domovini. Deloma že zato, ker so časopisi tukaj mnogo cenejši, ljudem tudi ne gre tako trdo za denar, in tudi več prostega časa imajo, kot pa kmetje v starem kraju, ki ne poznajo nobenih delovnih ur, pač pa delajo od rane zore do poznega mraka.

Če bi bilo samo število časopisov merilo kulture, bi ameriški Slovenci bili gotovo najbolj inteligenčni in izobraženi narod na svetu. Približno tucat in pol jih je samo v Združenih državah, in še vedno se novi ustanovljajo. Vsaka kempa želi imeti

svoj list, in potem je še lov za glasila različnih Jednot, jednotie, Zvez in zvezic. Pri slovenskih listih bo enkrat prišlo do hudega poloma. Listi so nekakšno ogledalo naroda, in vsaj mnenje je, da so uredniki pri listih le taki, ki že nekaj znajo. Kako vendar more kdo svoje čitatelje kaj učiti, ako ima pa sam zelo megle ne pojme o tistem, kar bi rad učil druge? Priznamo, da je med nami nekaj listov, ki so kos nalogi. Res je pa tudi, da imamo nekaj takih, kakršnih eksistenca bi bila v stari domovini nemogoča, in pri sedanji druginji papirja je naravnost greh, da izhajajo. Videli smo leposloven (!) list iz Pittsburgha, Pa., ki ni nič drugega kot atentat na slovensko slovnico, ves duševni produkt urednika se pa lahko zapiše z eno besedo: "škarje".

Listi imajo seveda različna imena, ampak ime samo je brez pomena. List je vedno tak, kakršen je urednik, razlike so le tam, kjer so posamezniki gospodarji lista, in svojim urednikom diktirajo, kako da mora biti list urejevan. V tem slučaju so uredniki veliki reveži, ker morajo v mnogih slučajih pisati proti svojemu prepričanju (ako ga imajo) in po volji svojega gospodarja.

List, katerega imate sedaj v rokah, je izdala "Jugoslovanska delavska tiskovna družba", to je ravno ista korporacija, katera izdaja na osmih straneh socialistični tednik "Proletarec". Koliko Vam je naša "Majniška izdaja" všeč, nam seveda ni znano. Vsem gotovo ne bo, ker doslej še ni bilo takega žurnalista in junaka na svetu, da bi vsem čitateljem ustregel. Morda ste Vi eden tistih, ki imajo danes

prvič v rokah list, katerega izdajajo slovenski socialisti. Na vas je torej ležeče, da ga pazno prečitate in potem sodite. Če bi imeli za Proletarca toliko naročnikov, kolikor smo jih dobili za to številko, tedaj bi lahko izdajali dnevnik. Tega ni, in bržkotne tudi ne bo, zato bi ne bilo pravilno, če bi vam lagali z dnevnikom, pač pa se obračamo do Vas, da nam ostane zvesti, in s tem pomagata izdajati knjige, in dober socialistični tednik.

Gotovo je mnogo čitateljev te izdaje, kateri niso naročeni na Proletarca. Morda ste tudi Vi eden tistih. Kaj pa, če bi se Vi naročili? Izveličani zavoljo tega ne boste, pogubljeni pa tudi ne. Urednik Proletarca ima to lepo navado, da za vsako številko napiše mnogo originalnih člankov. Če ste se naveličali čitati same preplonkane povesti, ako ste se naveličali čitati pretirano samohvalo, v kateri se čisto navadnim tobakarjem kadi in poje nezaslužena slava, potem smo sigurni, da Vam bo Proletarec všeč. Gotovo ste že slišali o sodrugu Etbin Kristanu. On je urednik lista. Ni nobena samohvala, pač pa konstatiranje dejstva, da bi mogli prekuhati precej glav, da bi se iz njih dobilo vsaj pol Kristana. Proletarec je najcenejši list, kar se tiče kvalitete, in tudi kvantitete je dovolj, če se pomisli, da imamo samo par kolon oglasov. List stane \$2.00 za vse leto, in \$1.00 za pol leta. Naslov: **Proletarec, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.**

To je naš skromni apel na razredno zavedne slovenske delavce v Ameriki. List ni naša lastnina, temveč lastnina politično organiziranih delavcev. Ako želite boljše bodočnost sami sebi in potomeem, tedaj korakajte z nami.

Frank Šavs.

Henry L. Slobodin:

Imperialističen socializem.

(True translation filed with the postmaster at Chicago April 29th 1918 as required by act of October 8th 1917).

Socialisti vedno in vedno naglašamo, da je družabni razvoj ena najbolj zamotanih prikazni v okvirju razvoja. Vzlic temu pogosto v dejanju pozabljamo to in se obnašamo, kakor da je prenašanje teorije v prakso najenostavnejša reč na svetu. Naše izkušnje so pa pokazale, da izgledajo reči na splošno in posebno socialne reči, kadar se udejevtvijo, čisto dru-

gače, kakor so izgledale, ko so bile le spisane v programu.

Pri tem mislim na socialistično stališče z ozirom na narodnost. Na papirju so socialisti že zdavnaj rešili narodnostna in plemenska vprašanja z enim samim zamahom z roko. Delavski razred ne pozna narodnosti. Solidarnost kapitalističnega razreda vseh dežel na eni strani, in delavski razred vseh dežel na drugi strani, je postal aksiom. Nobena druga razdelitev se ni priznala. Razredni boj je iztisnil

vsak narodnostni boj. Tako je bilo na papirju.

V resnici je izgledala stvar precej drugače. Ko je bila izrečena prvič ideja o mednarodni solidarnosti, je našla večino Evrope razdeljeno med razne velike narode, mednje pa stlačenih mnogo malih narodov kakor rozine v potici. Nemčija in Italija sta bili na potu zedinjenja, da vzameta Nemce in Italijane pod svoje okrilje. To delo sta opravili dosledno. Na drugi strani je bila Rusija, razprostrta preko šestine prostora zemeljske oble, pokrivajoča čisto Rusijo, Poljsko, Letsko, Estonijo, Finsko, Ukrajino, Kavkaz, in obsegajoča nebroj drugih plemen kakor Žide in druge, brez določenega svojega ozemlja. Avstrija je bila pavlihovska narodnostna in plemenska mešanica, ki jo je nadvladovala nemška in madjarska hegemonija. Nemčija je imela pod svojo pestjo del Poljske, da ne omenimo Židov, Letov, Vendov in Slovanov v Prusiji. Medtem ko so bili Nemci v Nemčiji in Avstriji, Rusi v Rusiji gospodarsko potlačeni, so bili narodnostno vendar gospodovalno pleme. Njih jezik, vera, literatura in šege so protežirale in gojile njih vlade. Zahteve narodnostne samobitnosti, svobode jezika in veroizpovedanja bi bile preveč za program nemške in ruske socialne demokracije.

Toda tu je bilo na tucate preko teh cesarstev razkropljenih narodnosti, katerih jezik je bil uradno zabranjen, katerih literatura je bila na indeksu, katerih veroizpovedanje je bilo zatirano. Za te narodnosti je bila svoboda izražanja, svoboda jezika in verskega izpovedovanja življenski problem. Dokler so imeli te probleme vsak dan v življenju pred očmi, niso mogli na pr. Židje, Poljaki, Ukra-življenski problem. Dokler so imeli te bleme, kakor ne more oseba, ki nima zra-ka, misliti na sport in telovadbo. Take so bile narodnostne razmere, ko se jih je socialistično gibanje ob svojem začetku doteknilo.

Kako so te aspiracije za narodnostno svobodo in samoodločevanje prestale preizkušnjo razrednega boja?

V koncertu socialističnih moči je igrala nemška socialna demokracija vedno prvo vlogo. Popolnoma zadovoljna z razmerami svoje lastne narodne eksistence, si je lahko dovolila ponosno prezirati vse narodnostnih aspiracij. Ker je

bila ne le po številu, ampak tudi gospodarsko in politično močnejša, je svetovala podvrženim narodom: *Asimilirajte se*. In ruski socialisti niso zaostajali v posnemanju vrednega vzora. *Asimilirajte se*, je postala parola dneva vsem podjarmljenim narodom in plemenom. V krogu vsake podjarmljene narodnosti je nastala skupina takozvanih "asimiliranih," ponemčenih ali porusenih članov svojega plemena. Tvorili so skupino "asimilatorjev," ki so priznavali nasvet gospodovalne narodnosti, da se asimilirajo. To se pravi, da je bila nemška formula za rešitev podjarmljenih narodov v priporočilu, naj se ponemčijo, ruska formula, naj se porusijo. In za podlago so dali tej zahtevi razredni boj.

Zakaj, so rekli, naj bi zatemnili veliko doktrino razredne solidarnosti delavskega razreda vseh narodnosti z narodnimi vprašanji?

In še več, reklo se je, da zapeljuje obstoj različnih narodnosti v plemensko sovražstvo in vojno, ne glede na verske mržnje in vojne. Z odstranitvijo plemenskih in verskih bojov dobi razredni boj jasne obrise. Odstranitev plemenskih in narodnostnih razlik se je zazdela "asimilatorjem" kot merilo napredka, zato so se trdovratno upirali vplivu "sentimentalnih" motivov.

Skoraj vsak poljski in židovski socialist ve, da je v svojih mladih letih gojil najvzvišenejši prezir napram aspiracijam svojega naroda ali plemena za narodno ali versko svobodo.

Na ta način so nekateri socialisti poskušali izvajati veliko — za nje enostavno idejo razrednega boja preko različnosti in zamotanosti narodnostnih in verskih vprašanj.

Kako se je pa to obneslo v prozaični realnosti?

Socialistom se gotovo ne more očitati, da spada toleranca med njih glavne grehe. Socialisti so bili zategadelj iskreno in pošteno užaljeni od ignorance in praznoverstva malih narodov, ki so vstrajali v boju za svojo narodnost, ko je bil na mestu vendar le razredni boj. Nastal je neke vrste imperialistični socializem, ki je zahteval, kar bi se moglo v teoriji označiti za "breznarodno" organizacijo družbe, ki pa v resnici ne more biti nič drugega — kar tudi sami vedo — kakor nemška, ruska ali angleška druž-

ba, ki bi druge narode in plemena pogoltnila in sebi asimilirala.

Imperializem je poizkus gospodujejočega plemena, da naloži svoje gospodstvo drugim plemenom in jih asimilira, kjer koli je mogoče. Vseeno je, če se to zgodi pod pretvezo "napredka belega človeka", "kulture" ali "socializma". Imperializem more doseči svoje gospodstvo le z zatiranjem in nasilstvom, dasiravno ni potrebno, da je sila fizična.

Da je bila v socialističnem gibanju velikih sil — to je gospodujočih narodov — tendenca nasilstva napram malim narodnostim, se ne more tajiti. In socialistično gibanje zasluži tem več priznanja, ker se vzlic velikemu pritisku te vrste ni dalo potisniti na to stran.

Nerealnost socialističnega imperikalizma onemogočuje, da bi ta metoda postala kaj drugega kakor blede teorija. Predaleč bi nas zavedlo, da bi se spuščali v razpravo, če bi bila združitev vseh plemen in narodov v en sam del z bio-sociologičnega stališča koristna človeštvu in civilizaciji. Dejstvo je, da kažejo plemenske in nacionalne tendence kljub vsem teorijam o zedinjenju človeštva v en sam narod vpričo venomer se množečih možnosti bolj značaj ločitve kakor stapanja. Ne le historično priznani narodi kot Poljaki, Čehi, Židje itd. kažejo trdovratno željo za narodno življenje in samoodločevanje, ampak tudi najmanjši narodi, velikemu svetu sploh neznani, se sedaj oglašajo drug za drugim in zahtevajo svoboden razvoj in obstanek. Ako zahtevajo Litvinci, naj se razlikujejo od Poljakov, Leti od Litvincev, Ukrajinci od Rusov, se more v tem spoznati samo narodoslovce. Toda vsa ta in mnoga plemena na Kavkazu in na Balkanu, v Armeniji in Arabiji, izražajo zahtevo za narodno in plemensko osvoboditev in samoodločevanje. Iz vseh kotov sveta slišimo enak klic po narodni in plemenski svobodi v jezikih, o katerih nismo imeli niti pojma. In če se v enem kraju zasliši glas v enem jeziku, se nenadoma oglasi deset, dvajset drugih jezikov in vsak hoče, da se slišijo njegove besede. Jeziki in šege, o katerih so mislili, da so že tisoč let mrtvi, vstajajo iz groba za moderno rabo, da podajo tej ali oni narodni skupini narodna sredstva.

Židje segajo nazaj in se poslužujejo

hebrejščine; Irei rabijo zopet galski jezik.

Iz nobenega vzroka se ne more misliti, da ni v tem splošnem vstajenju narodnosti elementov zgodovinske trajnosti. Na vsak način je to realno, in kadar trčita teorija in realnost druga ob drugo, tedaj ni realnost tista, ki se umakne. In socialistično gibanje se ne bo izognilo realnosti na ljubo kakšni teoriji. Vprašanje ni, ali naj socializem protežira nacionalizem.

Vprašanje je, če priznava socializem dejstva.

In zakaj jih ne bi priznaval?

Kar daje protinaroden socializem pod krinko revolucionarnega socializma, je imperialističen socializem. Izbirati ni izmed revolucionarnega in narodnostnega socializma, ampak izmed imperialističnega, zatirajočega socializma na eni strani — in osvobodilnega, liberalnega socializma na drugi strani. Resnična mednarodnost je v zadnjem. Ker prizna vsem plemenom in narodom pravico samoodločevanja, enakopravnosti in svobode, ne bo socializem in razredni boj radi tega nič manj revolucionaren in mednarodni. Dejstvo je, da predstavlja sama beseda mednarodnost eksistenco različnih narodov. Razredni boj se bo vodil v čistih obrisih, ne kadar ne bo narodov in plemen, kar je najbolj fantastična domišljija, ampak kadar ne bo več narodnega in plemenskega zatiranja in bodo vsi narodi uživali enake pravice.

Pri vsaki priliki lahko vidimo, da ima socializem med slovenskimi delavci na tisoče simpatičarjev. Toda v boju, ki ga je socializmu naložila zgodovina, ne zmagujejo simpatije, temveč moč. In moč je le v organizaciji. Če ti je socializem simpatičen, moraš tudi delati zanj, kar je pa le tedaj mogoče, ako si v njegovih vrstah. Organiziraj se torej! Vpiši se v socialističen klub!

Krona iz najčistejšega zlata nima nobenega oplemenjevalnega vpliva na tistega, ki jo nosi.

Fina obleka in ošabno ponašanje ne dokazuje kulture. Ta tiči lahko tudi v capah.

Dobrodelni ples.

... in beda raste. — Zima je okrutna
in dela ni; a siromakov trop
z otroci, ženami zmrzuje, strada ...
in vsako uro se odpira grob.

Debela plast snega pokriva zemljo
in vedno več ga siplje siv oblak.
A nekaj tajnega se meša s snegom —
skrivnost usodna napolnjuje zrak ...

Ko da bi plavale po zimskem vzduhu
prikazni mračne, ki rodi jih Strah,
naveščajoče grozo neizvestno,
da mre pogum in up se krije plah.

Nad mestom begajo pošastne sence,
šepet po gosti megli plava tih ...
ko da bi jokale se bolne duše,
ko da šuštel bi pogubljenec vzdih.

In nekaj čudnega se v srca vlega,
v ponosna srca rajskega sveta,
kjer zima izpreminja le zabave
in kjer ni najti nizkega gorja.

Sočutje se je v dušah obudilo,
usmiljenje se vzpelo v sreih dam,
ko vidijo, kako zmrzuje raja —;
te tuje bede jih je skoraj sram.

Sešel se žen je venec plemenitih:
to diči stan, a to visok naslov,
prvakov naroda soproge svitle,
a poleg njih trop dražestnih cvetov.

In vse so složne: treba je pomoči.
Ubogo ljudstvo! Beda mu je gost.
Usmiliti trpinov se mrjočih
je njim, ki so srečnejši, res dolžnost.

Usmiljenje cvete v teh mehkih sreih
in mnoga solza sveti se v očeh ...
oh, saj bi plakal vpričo take groze
brezčutni les in kamen tam na tleh.

Raz srce jim je padlo težko breme
in ginjene so segle si v roke,
ko so sklenile, da v korist ubožcev
zabavo dobrodelno prirede.

Večer teman je širno velemesto
povil v skrivnost, neprozoren mrak.
Po ulicah brlijo medle luči,
snežinke goste padajo na tlak.

Turoben je večer, prav kot da nekaj
mrtvaškega preprega vzduh,
turoben trojno siromakom bednim,
ki le v spominu še poznajo kruh.

Tema noči ne sega tja v dvorano,
kjer tisoč lučie čarno se žari,
kjer godba svira, kjer duhte cvetlice,
kjer kupa radosti šumi, kipi.

Šeherezadin svet je tu obnovljen,
tu pravljice zlatih je vresničen čar;
z narave in umetnosti bogastvom
združuje se lepote mladi žar.

Zlato, srebro, smaragdi, diamanti,
baržun in mramor, barve, luč in vonj
labodji vrati, prsi, cvetna lica —
Atene tu je, Apolona tron.

In tu kraljuje blažena ljubezen,
ognjena tukaj vtripljejo srea;
življenje, o življenje vroče polje
in nihče ne pregleda ga do dna.

A v sreči vse so duše radodarne,
odpirajo se mošnje in roke;
vesela družba pleše, da oblaži
trpinom lačnim brige in gorjé.

Oj, mnogi siromak bo jutri srečen
in hvalil bo dobrotnike glasno.
Okoli premnogo, zdaj od boli rosno,
bo jutri od hvaležnosti solzno.

Oj blagi čut! Usmiljenje nebeško —
kako oplemenjuješ vsa srca!
Radost čistejša napolnjuje duše,
kjer ogenj tvoj visoko plapolala ...

... A čuj! Kaj to? ... V glasove plesne
godbe
se meša čuden, nedoločen šum;
od ulice se čuje sem teptanje,
korakanju podobno vojnih trum.

Kaj to pomeni? Kaj se ljudstvo zbira?
Čemu doni po mestu plat zvona? ...
In tukaj ... ravno tukaj, pred palačo? ...
Kako ta lačna truma sem zija!

Možje in žene, tu in tam otroci —
v očeh sovražstvo, na obrazih glad —
obsevajo jih baklje temno rdeče,
obseva plamen ves ta grozni jad.

In votel glas nadvlada to šumenje:
— Gospoda, krasno! Ljubite nas res! . .
Sramote smo se že dovolj navžili —
prišel je čas, drugačen zdaj bo ples!

Usmiljenje obuja naša beda!
Zabavate se, plešete za nas
in z miloščino sramotite revo,
ki strada, mre, zmrzuje radi vas!

Zahtevali smo kruha, dela, prava! —
Beraški dar ponujate nam vi.
Povod za rahločutne veselice,
naslov za ples in šalo smo vam mi.

Oj, nam pa je dovolj te krute šale,
dovolj sramote za neznanski jad . . .
Ne milosti — pravice smo iskali,
krivice zdaj zori krvavi sad . . .

Na ulici narašča množ uporna,
iz lin glasneje bije plat zvona,
dviguje se, divja vihar grozoten
in lačen plamen šviga do neba.

Od trga sem hite vojaške čete —
trepet tam gori, tukaj šum, nemir
in strast se dviga, kri kipi po žilah —
odprt strastem nebrzdanim je vir.

Tu klici, kletve, krik in šum viharen,
a tam komande ostri, rezki glas — —
Besede ni mogoče razumeti,
besneče vre upora divji kvas.

Zdaj počí strel — kak votlo se razlega!
In kri rdeča barva blatni tlak.
Krvavi krst upornost je sprejela,
rohlenje strašno pretresuje zrak.

Ne pleše več usmiljenje tam gori — —
Pošasten plamen sveti skozi noč,
na ulici divja strahotna bitka,
v goreči hiši kličejo pomoč.

A nihče se ne zmeni za plesalce,
opraviti ima vsakdo s seboj — —
le plat zvona tam pretresljivo stoče,
a v plamen kaplje tu krvavi znoj . . .
Etbin Kristan.

Vladimir Schweiger:

Poet Miha.

Jesenski dan je bil.

Pusto otožno vreme je leglo nad ran.
Gosti, temnosivi oblaki so prepregli
nebo, zatemneli jasni azur, krili ga kakor
gost pajčolan. Tako nizko so se podili
oblaki po nebu, da bi človek lahko segel
do njih, le dobro bi moral iztegniti roko.
V stranpoti se je vsulo orumenelo listje
raz skoro gole veje in krilo tla, enako
umazanemu ilnatemu plašču, v dalji pa je
suštel gozd v mirnem jesenskem poluspanju.
Nad žuborečim potokom so se zavlekle
težke, neprodorne megle, zapihljal je
veter, in jih razpršil, niti pretrgal jih ni.

Po nasuti cesti je prikorakal dolg,
suh človek. Enakomerno je hitel po trdnji
poti, lahek je bil njegov korak in otožno
je odmeval, zgubljal se nad potlačeni
mi travniki, nad mrtvimi livadami.

Dvignila se je tolpa črnih vran nad
razoranim poljem, z glasnim krokanjem
pozdravila tihega potnika, zaletela se preko
jarkov in zgrnila za stransko vasjo
kraj orumenelega gozda.

Ni se ozrl mlad tujec za jatò nagajivih
vran, niti ni sklonil svoje v tla uprte
glave. Dalje je hitel, dalje ga je ponesel
korak v otožen jesenski dan.

Prišel je mimo cestne krčme, kjer se
je vablivo nasmehljal debeli oštir z belim
prtom preko rame, stoje med širokimi
vratmi in uljudno pozdravil. Potnik je
sklonil pokonec svojo glavo, uprl stekleni
pogled v zardeli obraz oštirjev, zmajal z
rameni in odhitel svojo pot.

Za ovinkom ob slokem poslopju je
glasno zalajal privezan pes v pozdrav prišlec,
zaškrepotala je zamolklo veriga,
padla po visokih stopnicah. Polegel se je
hipni šum in zopet je bilo vse tiho.

Ni se brigal urni potnik za ljudi, ni
mu bilo mar življenje, šum, ropot. Zaničeval
je vse, vse obsojal. Da bi mogel vse
pokončati, pokončal bi vse hipno, očistil
svet vsega zla, vsega gorja, ki tare visoke
ljudi, nositelje velikih idej, globoke mislece.

Samotni človek, ki je tako mislil, je
bil naduti poet Miha.

V življenju je videl samo razkošje,
črno zavist, peklensko sovraštvo, ljudi
bolj brez zmisla, brez smotra. Izkusil ni
še sveta dobrega, vendar ga je obsojal,
saj ga je gledal skozi ozkošipa očala pesimista. Globoko v srečju je nosil svoja na-

čela, svoje nazore. zlate in dragocene, ki jih je izmislil sam.

Nikdar se ni pehal za vsakdanjim kruhom, za mastnimi službami, razkošja ni poznal, v vinu ni potapal hladnih misli, obupnih skrbi.

Tuj in brezbrizen je stal med gnječo ljudi, sam je bil sredi njih brez tovariša, brez prijatelja. Glad in zaničevanja vredno življenje sta mu bila spremljevalca na daljnem mukepolnem življenju v svet.

Nič mu ni bilo žal, da je živel tako, ni se brigal za zakotne, lažipolne in obrekovalne govorice potuhnjenih ljudi, ki jih je sovražil, in veselila ga je njih zloba do človeka, nositelja svetovnih nazorov globokih mislecev.

Živel je gladno življenje, ki bi se ga branil vsak dan bičani pes, a se ga je veselil, saj živi in deluje za svoj ubogi, globoko propadli narod, ki mu je potrebna moč, da ne pogine. In ljudje se mu rogajo, posmehujejo se mu, ha! gorje jim! To je le zgolj škodoželjnost. Borno je danes njegovo življenje, a vendar vstane ravno on, zapuščeni delavec narodov, v veliki slavi. Takrat mu bo hvaležen ves narod, klanjal se mu bo in ga bo slavil...

Tako je mislil skromne želje in pohlevne misli, dalje hiteč po pustem jesenskem dnevu.

Po cesti je privozilo troje vozov, harmonika je pela hreščeče v njih, donelo je pero v ustih šaljivega godca. Hrskali so konji, iskre so se kresale pod njihovimi kopiti, jadrno so privozili mimo poeta Mihe. Glasno se je smejala družba v ozaljšanih vozeh, smeh je zabučal, zadonel na uho Mihe, ki je obstal in se zastopil za obcestni kamen.

Urno je privozila kmečka ženitev mimo prašnega poeta, ki je medlo upiral pogled po veselih ljudeh v vozovih. Nasmehnila se mu je nevesta s pletenim vencem v laseh, nasmehnila in pokimala ljudno.

Miho pa je zbodel ta pogled, globoko v srečo ga je pogrel in neljubo mu je bilo. Zatisnil je oči, da ga izbriše, da ga pozabi, a zaman. Sladki nasmeh se je vsedel globoko v njegovo dušo.

Naprej so drvili vozovi, z drdranjem se je pomešalo hreščeče ukanje pijanih svatov, preobvadal ju je debeli bas harmonike, da je odmevalo v oddaljeni gozd

preko uvelih livad, razoranih njiv in se zgubilo svatbeno kričanje, divji hrup.

Poet je stisnil pesti v žepu, zažugal pijani tropi in se razsrdil nad njo. Enakomerno se je glasil njegov korak po dolu, odmeval za njim. Zamislil se je zopet, zadahnila so mu v spomin mlada leta, ona leta, ko je bil še nedolžen in ni poznal pokvarjenega sveta.

Videl je v duhu rojstno vas, ono razsvetljeno sobo, kamor so prišli gosposki ljudje, sklicali shod in govorili umno, poučno za kmeta. Takrat so ustanovili bralnico oni narodni in napredni možje, ki jih je burno pozdravljala občina, župan in soseska.

Bil je še dijak.

A v njem je splamenel žgoči ogenj do domovine, do naroda, pustil je študije, preselil se stalno v mesto in posvetil vse moči probuji in procvitu narodnosti. Med one može, ustanovitelje velevažnega bralnega društva, med svobodomislece je hotel.

A v svoje začudenje je uvidel, da se mu umičejo, da mu niso naklonjeni, tako dobri, kot si jih je slikal v tihi fantaziji mladih let. Kratko na to se je sprl z njimi, jel jih sovražiti in jih še sovraži tja v veke.

Svojo pot je nastopil, pustil jih je in hitel za svojimi nazori, za lastnimi ideali...

Ujezil se je, razburila ga je vriskajoča tolpa pijanih svatov, krel je pod oblačnim nebom tako ostudno življenje.

Dvignil je pest, potegnil kopo papirja iz žepa in dobro obrezani svinčnik, zbral misli in zagrozil gnusnemu življenju.

Sedel je na obcestni kamen, položil zeleni nahrbtnik poleg se in napisal ostro satiro.

Naša majniška izdaja vam ne more podati vse modrosti tega sveta. Daje vam pa nekoliko pojma, kakšen je "Proletarec," katerega morda še nikoli niste čitali, o katerem ste pa od nasprotnikov lahko slišali mnogo hudega. Po tej izdaji, ki jo imate v rokah, lahko sami presodite, kakšen je. Če vam ta izdaja količkaj ugaja, tedaj potrebujete "Proletarca," da boste lahko redno čitali, kar je v naših časih potrebno za delaveca in da pomnožite svoje znanje.

Sovraštvo do kapitalistov.

Četudi ne tajimo, da je za socializem treba nekoliko več znanja, kakor za navadno gostilniško zmerjanje, so vendar nekatere njegove resnice tako enostavne, da bi morali pričakovati njih razumevanje vsaj pri tistih svojih ljubeznivih nasprotnikih, ki se radi pobahajo z neko učenostjo. Seveda sta baharija in resnična učenost tako različni kakor kumara in ananas. Ali vendar! Če se gode ena melodija dannadan, ostane naposled tudi povsem nemuzikaličnemu človeku v ušesu.

Nasprotnike imamo, ki hočejo včasih polemizirati s socializmom; svoje ugovore pa izvajajo iz stavka: Socializem je sovražen kapitalistom.

Taka trditev se zdi ljudem brez globokejšega vpogleda povsem pravilna. In vendar je povsem napačna. Da ima socializem veliko opravka s kapitalisti, je dejstvo, ki izvira iz njegovega gibanja. Ali socializem je veliko več; njegov boj velja kapitalističnemu sistemu, kapitalističnemu družabnemu redu — in to je nekoliko več. Poleg tega ne ostaja socializem negativen, ampak je vseskozi pozitiven. On se ne zadovoljuje s tem, da odpravi kapitalistično uredbo, ampak hoče zgraditi nekaj drugega, popolnoma določenega, na njegovih tleh.

Kapitalisti so tudi srednjemu stanu neljubi. Majhen podjetnik, v čigar delavnici je kakšnih dvajset delavcev zaposlenih, gleda zelo pisano, če sezida kapitalist tovarno, v kateri izdeluje pettisoč delavcev enako blago. Kajti to bo huda konkurenca.

Tak majhen podjetnik bi najrajši odpravil velekapitalista. On zahteva zakone proti velikim tovarnam, proti kompanijam in trustom. Delavcu pa skuša sugerirati, da imata v tem boju enake interese, ker je kapitalist obema skupen sovražnik.

Ali kaj naj izvaja delavec iz te "skupnosti interesov?"

Za malega izkoriščevalca naj dela ceneje kakor za velikega.

Zakaj?

Ker bo drugače veliki pohrustal malega...

Ali je to res skupnost interesov? Kakšno korist imajo delavci od tega, če se ohranijo male pijavke?

Prav nobene ne, škode pa dosti. Zakaj čim manjši je podjetnik, tembolj je prisiljen, da izkorišča. Rockefeller bi brez skrbi lahko plačeval veliko boljše mezde, nego jih plačuje; lahko bi skrajšal delovni čas v vseh svojih podjetjih; lahko bi dal vsakemu delavcu nekoliko tednov plačanege dopusta na leto. Njegov profit bi se sicer nekoliko zmanjšal, toda nevarnosti ne bi bilo zanj nobene.

Velekapitalista goni nenasitnost, da izkorišča; mali podjetnik pa je prisiljen, ker ga goni skrb za njegov obstanek.

Velekapitalistu prinaša že množina tako velik profit, da mu dežuje takorekoč denar skozi okno, tudi če zelo omeji izkoriščanje.

Mali podjetnik mora do skrajnosti izkoriščati, kajti on mora iz malega števila delavcev izpreštati toliko, da more poizkusiti konkurenco z velikim kapitalistom.

Kar more živeti samo od najkrutejšega izkoriščanja, to ne sme od izkoriščanih zahtevati podpore in požrtvovalnosti.

Sicer je pa sploh ni požrtvovalnosti, ki bi mogla rešiti poginu namenjena mala podjetja, kajti stotak ne bo mogel trajno konkurirati z milijonom, pa naj se obrača, kakor se hoče. Požrtvovalnost delavcev za male izkoriščevalce bi bila blaznost.

Bila bi pa blaznost tudi tedaj, če bi mogel delavec s svojim stradanjem pomagati, da bi se srednji stanovi ohranili, zakaj s tem bi le raztegnil svoje stradanje v večnost.

Mali podjetniki so nazadnjaki. Oni sanjajo o preteklih časih, ko je bil mali mojster velik gospod, in žele, da bi se vrnil tisti časi. Kapitaliste bi odpravili, če bi mogli, zato da bi napravili nekoliko korakov nazaj, ne pa da bi šli naprej.

Delavstvo pa nima prav nobenega razloga, da bi se vračalo v preteklost, ampak upira svoje poglede v bodočnost. Pot delavstva je pot človeštva.

Ta pot vodi skozi kapitalizem. Četudi poznamo vse njegove grehe, vendar vemo, da je neizogiben. Če sem osem let star, sem otrok; če jih štejem štirideset, sem mož. Ali iz prve dobe v drugo ne morem skočiti, ne da bi bil nekaj časa mla-

denič. Ako posejem danes pšenico, mi ne more jutri zrela zrasti; seme mora najprej vzkaliti, zrasti morajo korenine, zrasti mora bilka, priti mora cvet, šele iz njega nastane plod, in tudi ta mora imeti svoj čas, da dozori.

Čemu bi jih torej sovražili?

S tem ni rečeno, da jih ljubimo. Sofisti naj nikar ne poizkušajo takih izvajanj. Kjer ni sovraštva, še ni treba, da bi bila ljubezen.

Med nami in med kapitalisti je boj.

CENTRAL NEWS PHOTO SERVICE, NEW YORK

Kako se pripravljajo vojaki zoper naval strupenih plinov.

S človekom je prav tako; in s človeško družbo tudi.

Če vemo to, bi morali biti naši možgani zasukani, ako bi gradili svoje delo na sovraštvu do kapitalistov. Iz za fevdalizma, iz za manufakture je moral priti kapitalizem; brez kapitalistov pa ni kapitalizma.

Ali tukaj ne gre za osebni boj. Socialisti prav nič ne koprne po tem, da bi spravili Rockefellerje, Astorje, Morgane, Carnegije, Rothschilde, Kruppe itd. s sveta, temveč jim privošči dolgo življenje in mnogo otrok. S smrtjo enega izmed njih ali pa tudi vseh ne bi nič pridobili, zakaj če so ti ljudje glayni stebri kapitalistične-

ga sistema, vendar ni ves sistem v njih in ne umre z njimi.

Odpravi pa se lahko kapitalistični sistem, ne da bi moral le eden izmed teh imenitnih gospodov izgubiti življenje. Socialistična družba se lahko organizira kljub kapitalistom, čim dozori delavski razred zanjo.

Boj s kapitalisti nikakor ne izčrpava socialističnega boja, temveč je le njega del. V celoti je socialistični boj naperjen proti uredbam kapitalistične družbe, ki so gospodarske in politične, ter proti vsemu, kar vzdržuje te uredbe.

Tako je naš boj namenjen klerikalizmu in militarizmu, ker sta to dva stebra

kapitalizma. Namenjen pa je tudi nevednosti, ki je najmočnejša podlaga razrednega gospodstva. Obrača se proti današnjemu izkoriščanju, ker jemlje to delavstvu moč in sposobnost za boj.

Kdor misli, da je označil socializem, če pravi, da sovražijo socialisti kapitaliste, je smešen. Ako bi bilo to sovraštvo vsebina socializma, bi bilo naše delo lahko. Kajti sovraštvo vcepiti ljudem v srce ni težka naloga; to vedo naši sovražniki prav dobro.

Ali socialisti imajo mnogo več in mnogo težjega opravka. To nič ne de. Izvršili bodo svojo nalogo, ker čutijo v sebi več moči, nego mislijo naši ljubeznivi nasprotniki in učeni kritiki.

Fata morgana.

Včasih se zgodi, da opazujejo ljudje sredi na domačih planjavah ob horizontu čudovite panorame; morje se proži pred očmi začudenega opazovalca, po njem se gibljejo barke in mogočne ladje; bojno polje se prikaže sredi najmirnejše kmetijske idile, jezdec begajo po obzorju, bojne črte se vijejo proti sovražniku, topovi grme. Popolnoma naravno je, da je razgreta ljudska domišljija spojila te nenavadne prirodne pojave baš z dogodki na bojnem polju in marsikak neuk opazovalec je s strahom gledal v njih tajinstvena "nadnaravna znamenja."

Toda one omenjene prikazni so popolnoma enostavni, zakoniti prirodni pojavi, dasi se v naših krajih le redko kdaj prikažejo. V gotovih krajih pa so ti pojavi — imenujemo jih "fata morgana" — tako vsakdanji, da se sploh nikdo ne zme ni zanje.

Ob mesinskem zalivu ležita mesti Messina in Reggio, ločeni po široki morski strugi; iz Messine ni možno videti Reggio, ker leži slednje za ukrivljeno morskovo površino. Toda neštetokrat se pripeti, da zagledajo Messinci mahoma bele vile in gradiče Reggio, kot da bi jih bila nevidna roka dvignila nad obzorje — in glej, že je zopet lepo mestece poniknilo pod morsk gladino.

Kje leži vzrok te čudežne prikazni?

Iz vsakega svetlega telesa izhajajo prirodni žarki v premih črtah, zato vidimo svetlo telo le tedaj, ako se med njim

in našim očesom ne nahaja noben neprozoren predmet. Svetloba pa se širi samo pod gotovimi pogoji, namreč samo tedaj, dokler je zrak, ki se skozenj širi svetlobni žarek, vsepovsodi enako gost. Vsakomur je znano ono čudno migljanje zraka nad vročim plamenom, zdi se nam, kot da bi se predmeti v ozadju prelivali in trgali. Svetlobni žarki so prišli nad plamenom v bolj ali manj segret zrak, eni se odklonijo sem, drugi tja, predmet za plamenom se nam vidi popačen, in kakor se giblje zrak in menja svojo toplino, tako se gibljejo in lomijo nanj prodirajoči žarki, tako se giblje, preliva in trepeče za plamenom stoječi predmet.

Kar je pojav migljanja predmetov za nepravilno segretim zrakom, isto je fata morgana, kadar se toplina in gostost zračnih plasti stopnjuje pravilno odzgor proti tlom ali od tal navzgor. V prvem slučaju se zračni žarek, ki bi iz Reggio premočrtno hitel poševno proti nebu navzgor, narahlo toda dosledno ukrivlja in se v lahko zavitem loku liki izstreljena krogla vzdigne preko morskoga hrpta in pade v oči strmečega Messina, v drugem slučaju se po posebnih zakonih optike svetlobni žarek na vodoravnih zračnih plasteh odbije kakor na gladko izbrušenem zrcalu. V tem zračnem zrcalu vidi opazovalec seveda vse predmete zvrnjene, in zato se mu dozdeva, da leži pred njim gladka morska gladina, v kateri se zrcalijo mesta in ljudje; "zračno zrcaljenje" imenuje znanost to optično prikazen.

Včasih seveda se tudi združita prvi in drugi optični pojav, ali pa postaneta še bolj zamotana s tem, da so zračne plasti

tudi na desno in levo različno goste in da se tudi od tam pojavi stranska fata morgana ali zrealenje.

Jack London.

Med ameriškimi zavednimi delavci bo pač težko najti tistega, ki mu ne bi bilo znano ime Jack Londona, ki ga je smrt v novembru 1916 mnogo mnogo prezgodaj

ugrabila ameriški literaturi in ameriške-mu proletariatu. Komaj 41 let mu je bilo, ko je umrl in delavstvo kakor književnost sta pričakovala od njega še dragocene, zrele plodove.

Jack London se je povzpел do višave prav iz globočin življenja, čigar bridkost je okusil v polni meri. A dvignil se ni le toliko, da bi bil za silo plaval na površju; kar je ustvarilo njegovo pero, spada med najdragocenejše biserje ameriške literature. Spisi kakor Martin Eden, The Iron Heel, Seawolf, Call of the Wild, Smoke Below, People of the Abyss, White Fangs i. t. d. imajo nevenljivo vrednost in bodočnost jih bo znala še mnogo bolje oceniti, kakor sedanjost, ki mu je bila pogostoma tudi kot pisatelju krivična, ker ni hotel kaditi priznanim malikom, ampak je bil svojemu prepričanju v vsakem oziru zvest.

Prav v sedanjih razburjenih dobi, ko je marsikomu neverjetno težko najti pravo merilo za spoznavanje sodobne zgodovine in za določitev svojega lastnega stališča, pogrešamo Jack Londona, njegovo jasno misel, njegovo krepko besedo in njegovo veliko ljubezen do vseh zatiranih.

Jack London misel: Koliko je v človeški družbi talentov in veleumov, ki se jim to ne posreči, ampak jih sila razmer zatire?

je z brezprimerno energijo napravil sam iz sebe, kar je postal; sam je izkopal svoje bogate zaklade iz sebe. Ob tem pa vstaja

Jugoslovanska republika.

(True translation filed with the postmaster at Chicago April 29th 1918 as required by act of October 8th 1917).

Predsednik Wilson je pred kratkim dejal v kongresu Zedinjenih držav:

"Načela, ki naj se porabijo (kot podlaga miru), so sledeča:

Prvič, da mora biti vsak del končne ureditve utemeljen na taki bivstveni pravičnosti dotičnega posebnega slučaja in na takih pogojih, o katerih je pričakovati, da bo mir, ki pride, trajen.

Drugič, da se ne smejo narodi in pokrajine premetavati izpod suverenosti pod suverenost, kakor da so le predmeti in zalogi v igri, bodisi tudi v veliki, odslej za vedno diskretirani igri "ravnovesja sil," ampak

tretjič, da se mora vsaka teritorialna ureditev, ki jo povzročita velika vojna, izvršiti le v interesu in za blagor prizadetih narodov, ne pa le kot del sprave ali kompromisa med tekmujočimi državami; in

četrtič, da naj se da vsem dobro utemeljenim narodnim aspiracijam najpopolnejše zadoščenje, ki je mogoče, ne da bi se s tem vpeljali novi ali ovekovečili stari elementi nasprotja in nesoglasja, ki bi tekom časa lahko zopet porušili evropski in vsled tega svetovni mir.

Kakor mnogo drugih evropskih problemov zahteva tudi jugoslovansko vprašanje definitivno rešitev. Treba se je spomniti, da se dotika ta stvar veliko večjega kosa sveta, kakor samih Jugoslovancev, kajti od pravilne rešitve tega važnega problema je odvisen evropski mir. Spomnimo se, da je ob začetku sedanje vojne počil prvi strel čez Donavo, ne le slučajno, ampak kot posledica avstrijskih in nemških aspiracij, ki so šle za tem, da dosežejo trgovsko in dosledno tudi politično gospodstvo na bližnjem vzhodu. Pot iz Berlina do Beograda drži čez Balkan, zmeda v tem delu Evrope, neurejene razmere, nasprotja in tekmovanje balkanskih dinastij je olajšalo imperialistično gibanje centralnih sil in omogočilo njih četverozvezo. Če se želi trajen mir, je neizogibno potrebno, da se odstranijo ti elementi sporov, ta večna grožnja. Več kakor stoletje je bil balkanski problem mednarodna zadeva, ki je vznemirjala ne le

balkanske narode, ampak tudi vso Evropo.

Izvezemši kajzerje in junkerje hrepeni vse po trajnem in varnem miru. Zatorej se mora balkanski problem rešiti v smislu izjave predsednika Wilsona na podlagi takih pogojev, od katerih se more najboljše pričakovati, da bo mir, ki ga prineso, trajen.

Da se to doseže, je temeljita izprememba jugovzhodnega zemljevida Evrope neizogibna. Obnovitev Srbije, Črne Gore in Rumunije lahko ugaja prizadetim kraljem in dinastijam, toda ustanovila bi le "status quo ante bellum," to se pravi zmedo, ki bi vabila vsako imperialistično stremljenje, naj se okoristi z brezmočnostjo malih narodov in s tekmovanjem kraljev.

Predvsem je potrebna združitev jugoslovanskih narodov, ki predstavljajo etnološko celoto, a so razdeljeni v mnogo držav in podvrženi mnogim vladam, izmed katerih so nekatere naravnost sovražne tem narodom. Velik del Jugoslovancev uživa še vedno dvomljivi blagoslov raznih cesarskih in kraljevskih uprav Avstro-Ogrske, in treba je razumeti, da se njih stara želja po združitvi z ostalimi deli njihovega lastnega plemena na noben način ne more zatreti.

Toda narodi niso za to, da bi se prodajali od suverenosti v suverenost, in tudi Jugoslovani niso predmeti ali zalogi v igri. Služiti ne marajo kot material za povečanje kraljestev ali za večji blišč kakšne krone; njih stremljenje gre za doseg in varnostjo take svobode, ki bi ustrezala interesom Evrope in svetovnemu miru. Zedinjenje Jugoslovancev ne pomeni povečanja nobene sedaj obstoječe jugoslovanske države, ampak ustanovitev popolnoma nove organizacije na podlagi načel svobode, in prostega dogovora prizadetih narodov.

Kakor je dejal predsednik Wilson, se mora vsaka rešitev izvršiti v interesu in za blagor prizadetega ljudstva. S tega stališča je neizogibna združitev vseh Jugoslovancev brez obzira na sedanje meje in nobena zahteva te ali one monarhične familije ne sme ovirati dosega tega cilja. Želja po združitvi vseh Jugoslovancev v eno celoto je gotovo dobro utemeljena,

kajti razdvojeni ne morejo imeti ne razvoja ne uspešnega življenja. Razkosani, kakor so sedaj, ne morejo veljati nič posebnega v službi človeštva, dočim bi se, ko bi bili združeni, njih materialna sila in duševna moč združila z najplemenitejšimi enerzijami vseh civiliziranih narodov. Nadalje je treba vpoštevati, da bi zedinjeno jugoslovanstvo trajno napravilo konec vsem imperialističnim sanjam, hrepenečim po kolonijah na Balkanu, in bi se izkazalo kot temeljni kamen evropskega miru.

Razmerje Jugoslovanov bi lahko obsegalo elemente nesloge in nasprotij, če bi se izvršilo z napačnimi metodami. Predvsem bi bila usodepolna zmota, če bi se dala zedinjenemu narodu monarhija za podlago.

Mnogo se govori o demokratičnem duhu Jugoslovanov — in to dejstvo se ne da utajiti. Toda resnično demokratični se ne moremo vživeti v idejo novega jugoslovanskega kraljestva. Razun tega prihajajo tu še druge, večje reči v poštev, kakor naši občutki. Kdo naj vlada Jugoslovane, če naj bi bila monarhija njih politična oblika? Kateri izmed sedanjih cesarjev in kraljev, ki so navidezno opravičeni do jugoslovanske krone, naj bi resigniral? Veličanstev se nam ne bi manjkalo, kajti Jugoslovani bi si lahko izbrali kralja izmed najmanj štirih dobrovoljnih kandida-

tov. Habsburška familija bi z veseljem sprejela kraljevske znake vseh Jugoslovanov; prav to se pa tudi lahko pričakuje od Petrović-Njegušev, od Karagjorgjevičev in od Koburžanov. Nemogoče je pa zadovoljiti vse, kajti štirje kralji so gotovo preveč za en sam tron in štiri dinastije preveč za majhen narod.

Kako torej izbirati? Koga naj odiči kraljevsko dostojanstvo, ne da bi naletel na opozicijo ostalih? Užaljena veličanstva so pa nevarna. Vsaka izbira bi pomenila za ta ali oni del naroda aneksijo.

Na vsak način bi morali trije izmed pretendentov odstopiti. Razloga pa ni nobenega, zakaj naj bi držali četrtega.

Republika je edina spremljiva rešitev jugoslovanskega problema. S tem, da odstranjuje vsako kraljevsko rivaliteto, odpravlja resnično demokratična oblika vlade najnevarnejše elemente nesloge in nasprotja, ki bi sčasoma lahko porušili evropski, in dosledno tudi svetovni mir.

Zato je Slovensko Republičansko Združenje nasprotno krfski deklaraciji, ki določa jugoslovansko kraljestvo s Karagjorgjevičevo dinastijo, ampak zagovarja svobodno jugoslovansko republiko, ki se ne more smatrati za nobeno razširjenje kateregakoli izmed sedanjih kraljestev. Združen v domu resnične svobode se narod hitro razvije in postane močan faktor napredka in miru.

O prazgodovini orodja.

Kakor imajo osnovni temelji naše kulture svoje početke v najstarejši pradobi, prav tako moramo iskati tudi postanek in prvi razvoj našega orodja v najstarejših dobah človeštva. Prvo orodje so ljudje pravzaprav našli, ne pa iznašli. Že iz prvega početka so morali ljudje sicer nekoliko misliti, če so hoteli količkaj zmiselno rabiti razno orodje, dasi so rabili kot prve pripomočke dela le tiste predmete, ki so jih imeli pri rokah. Da so ljudje pri rabi prvega orodja vsaj nekaj mislili, dokazuje že to, ker so predmete, ki so jih pričeli rabiti, potem rabili tudi nadalje, česar pa ne opazujemo n. pr. pri opicah, ki predmete, ki so jih rabile, zopet odmečejo in se ne zmenijo več zanje. Tako so rabile velike opice kamne, da so z njimi tolkle koščice ter sadeže, pa če so bili kam-

ni še tako pripravní, so jih vendar zavrgle.

Splošno so menili prej, da so ljudje v pradobi velikanska bitja, ki se niso znala braniti samo proti vremenskim neprilikom, nego so bila tudi oborožena, da so se lahko branila pred divjimi zverinami in naravnimi nezgodami. Znanost je pa to mnenje že zdavnaj zavrgla, ker je gotovo, da so bili ljudje v pradobi še manjši, nego so dandanes. Zaradi tega je tudi skoro gotovo, da so bili prvotni ljudje prav tako malo zavarovani proti vremenskim benega orožja pri rokah, kvečjemu, da našnji, če nimajo nobenega varstva in nobenega orožja pri rokah, kvečjemu, da vremenske spremembe na pračloveka niso tako vplivale, ker je živel tedanji človek bolj v naravi in ni bil tako omehku-

žen, kakor je današnji kulturni človek. Če se je hotel človek ohraniti, je moral skušati, da si nabavi obrambne pomočke, orožje, da se je z njim branil zveri, in napraviti si je moral orodje, da si je z njim lajšal obstoj in se varoval pred vremenskimi neprilikami. Prav to, da človek ni bil ustvarjen za obrambo, je moralo biti prvi povod, da si je izdelal orožje in orodje, kar je bilo začetek človeškega razvoja. V teh začetkih orožja in orodja tiči pravi izvir današnje čudovite tehniške popolnosti.

Orodje in orožje v prazgodovinski dobi človeštva je bilo le ojačenje in podaljšanje človeških organov. Raba kamna, da so z njim tolkli koščičaste sadeže ali drobili trda jedra, temelji na spoznanju in izkušnji, da se dajo sadeži bolje tretji s kamnom, nego samo z roko; izkušnja je dalje učila, da utegnemo s kamnom, ki ga natakemo na toporišče, še bolj uspešno raztolči in zdrobiti trde sadeže, nego če držimo kamen kar v roki. Ljudje so tudi spoznali, da se da s kamenito skalico, s trdim lesom bolje kopati, grebsti, vrtati, nego s prstom in nohtovi.

Iznajdbo takega orodja je pa že narava sama podpirala, ker je nudila povsod predmete, ki se dajo porabljati za preprosto orodje, ne da bi jih bilo treba bogve kako težko obdelovati. Tiste pomočke, ki jih je našel prvotni človek že kar v naravi, je utegnil rabiti kot sekiro, dleto, klin, pa tudi kladivo, šivanko itd. Preprosto orodje si je nabavljalo med rudninami, rastlinami in živalmi, iz kamenin so dobivali kamne za tolčenje, skalice za kopanje, strganje, drobljenje in rezanje, od živalstva pa rogove, zobe in kremplje za najraznovrstnejše namene; v tiste namene so rabili tudi orodje iz lesa, in poleg tega so rabili les tudi za vžiganje ognja.

Pračlovek se je moral prilagajevati seveda razmeram; rabiti je mogel za orodje pač le tiste snovi, ki so se nahajale v kraju, zaradi tega so imeli v različnih krajih tudi orodje in orožje iz različnih snovi. To opazujemo lahko še dandanes pri divjih narodih; divji narodi daleč na severu rabijo drugačne snovi, nego narodi po vročih krajih. Pri teh narodih tudi lahko opazujemo iznajdljivost ljudi, ki so na najnižji stopnji kulture. Eskimi imajo jako malo snovi na izbero, iz katerih izdelujejo orodje, orožje in obleko, pa prav za-

to, ker jim tako nedostaja različnih sredstev za izdelovanje potrebnega orodja, opazamo, da izrabljajo tista, kar jih imajo, do skrajnosti. Raziskovalci, ki so opazovali običaje in kulturne razmere pri Eskimih natančno, pravijo, da izdelujejo s primitivnimi pripomočki orodje, kakor ga naši najizurjenejši rokodelci z najmodernejšim orodjem in stroji ne izvedejo.

Prvo orodje so rabili najbrže tudi kot orožje; šele pozneje se je pokazala v rabi med orožjem in orodjem razlika.

Iz tiste dobe, ko so našli orodje in orožje, izhajajo tudi začetki iznajdb. Najprej so iznašli le preprosto orodje in orožje, in sicer deloma tako, da so izboljševali in porabljali tiste predmete, ki jih je narava nudila. Ko so ljudje spoznali svojstva tega ali onega kamna, ko so spoznali, kako se kamen najlaže razbije, so tudi laže izdelovali orodje iz kamna. Ker je bilo prvotno orodje jako preprosto, je naravno, da so ga rabili za različna opravila. S tisto skalico, s katero so drli divjačino, so rezali tudi sadeže, so morili ujete živali itd. Ko so bolj spoznavali snovi, so jemali tudi za nove iznajdbe bolj primerne snovi, tako da so imeli vedno več vrst orodja, in sicer sprva gotovo v najpriprostejši obliki. Obenem pa so, kolikor so razmere dopuščale, izpopolnjevali orodje, da so z enim in istim orodjem lahko opravljali različna dela.

Vsako preprosto orožje in orodje, ki ga poznamo iz pradobe človeštva, nahajamo še danes pri divjih narodih na jugu, v ledenih pokrajinah, pa tudi pod vročim solncem srednje Afrike. Tako nam je omogočeno, da opazujemo s svojimi očmi dolgo pot od najpriprostejšega orodja, pa do današnjih velikanskih strojev in najumetnejših uredb.

Navadno se misli, da se ljudje zato pozimi več prehlade, kakor po leti, ker je pozimi bolj mraz in bolj mokro. Toda glavni vzrok je ta, da so ljudje preveč v sobah, vdihujejo umetno razgret ter več ali manj pokvarjen zrak in da se premalo gibljejo, vsled česar kroži tudi kri premalo po žilah. Kdor se hoče izogniti prehladu, naj bo tudi pozimi kolikor mogoče na zraku, naj globoko diha, telovadi, odpira pogostoma okna, naj tudi spi pri odprtem oknu in naj se zlasti varuje omehkuženja. Rajši toplo oblečen v zmerno ogreti sobi, kakor v šrajci v prevroči sobi.

Anton Čehov:

Umotvor.

Aleksander pomežikne z očmi, položi roko predse, stopi v delavnico zdravnika dr. Košeljkova. V roki ima nekaj zavito v številko 223 "Borznih novosti"; na obrazu se mu pozna, da je v zadregi.

"No, moj dragi mladenič!" mu zakliče zdravnik. "Kako se počutite? Kaj mi imate naznaniti veselega?"

Aleksander pomežikne z očmi, položi roko na srce in pravi s strastnim glasom: "Moja mama Vas pozdravlja, Ivan Nikolajevič, in se Vam srčno zahvaljuje . . . Edini sin sem svoje mame in Vi ste mi rešili življenje, me ozdravili nevarne bolezni in . . . nisva vedela, kako bi se Vam zahvalila."

"Kaj ti, mladenič!" ga prekine zdravnik, kateremu je bilo dovolj zahvaljevanja. "Izvršil sem le, kar bi vsakdo storil na mojem mestu."

"Edinec sem . . . v skromnih razmerah živeča in Vas ne moreva primerno odškodovati za Vaš trud, in . . . jako mučno nama je, gospod zdravnik; pa vendar, mama in jaz . . . edini sin, Vas prosiva silno, kot znak najine hvaležnosti . . . da sprejmete ta predmet, ki . . . Zelo dragocen predmet iz starega brona . . . redke umotvor."

"Ni vzroka!" odgovori zdravnik, in namrči čelo. "Čemu to?"

"Ne, prosim, ne odklonite!" mrmra Aleksander in razvije sveženj. "Z odklonitvijo naju le še žalostite. . . To je zelo lep predmet . . . iz starega brona . . . Podedovala sva ga po rajniku očetu in ga hranila kot drag spomin . . . Moj oče je kupoval stare kipe in jih prodajal ljubiteljem. Sedaj nadaljujeva z mamo to reč."

Aleksander razvije predmet in ga postavi na mizo. Predmet je srednjevelik, umetniško izgotovljen svetilnik iz starega brona. Predstavlja skupino; na podstavku sedita dve ženski postavi v Evinem kostumu, in sicer v taki pozi, da sem premalo drzen in vročekrven, da bi mogel to opisovati. Postavi se smejeta koketno in izgledata — če bi ne imeli nalogo, da držita svetilnik — kakor da bi hoteli vsak hip skočiti s podstavka in uganjati razuzdanosti, na katere bi bilo že misliti nespodobno, dragi čitatelj.

Zdravnik opazuje darilo, se praska počasi za ušesom, kašlja in se usekuje v resnobnem premisleku.

"Da, resnično je zelo lep kip," mrmra, "ali . . . kako bi se izrazil, nekaj nenavadnega . . . premalo salonsko . . . Ni več dekoltirano, ampak bogve kaj je to . . . "Kaj mislite? Čemu?"

"Vrag v kačji podobi si ne bi mogel izmisliti kaj bolj frivolnega . . . Tak izrodek domišljije postaviti na mizo, to je nekaka onesnažba stanovanja."

"Imate čuden nazor o umetnosti!" odgovori Aleksander razžaljen. "To je umotvor prve vrste, te opazujte ga natančno! Toliko lepote in krasote, da Vam pobožno čuvstvo prepoji vso dušo in v grlu začutite bližajoče se solze. Pri pogledu na toliko lepoto pozabite na vse posvetno . . . Opazujte, kakor je treba, kako ginjeno, kako hipno, kako izrazito je vse to!"

"Vse to razumem prav dobro, moj dragi," ga prekine zdravnik, "ali jaz sem družinski oče; tukaj se pode otroci, večkrat so tudi dame tukaj."

"Opazovano z gladišča velike množice," odvrne Aleksander, "se vidi ta umetnina gotovo v drugačni luči . . . Toda bodite vzvišeni nad množico, gospod zdravnik, tembolj, ker z odklonitvijo razžalite globoko mene in mojo mamo. Sem edinec svoje mame . . . Rešili ste mi življenje . . . In za zahvalo Vam darujeva zelo dragoceno stvar in . . . in žalosti me samo, da nimate k temu svetilniku enačice."

"Zahvalim, moj dragi, mladi prijatelj; sem Vam zelo hvaležen; priporočite me Vaši gospe mami! . . . A resnično, recite sami, otroci skačejo tod okolu, večkrat so tukaj tudi dame. — No . . . sicer — naj ostane tukaj! Z Vami ni govoriti!"

"No, potem sva se tako sporazumela!" odgovori Aleksander z veseljem. "Postavite svetilnik semkaj poleg vase. Škoda, da manjka enačica. Preškoda! Pa zdravi, gospod zdravnik!"

Ko odide Aleksander, opazuje zdravnik dolgo svečnik, se praska za ušesom in premišlja.

"Lep umotvor, ne da se prigovarjati," pravi sam sebi, "in škoda bi ga

bilo zavreči . . . Nasprotno, obdržati ga v stanovanju, je nemogoče . . . Hm! . . . Težka naloga! Komu bi ga podaril? Ah kam bi ga daroval v dober namen?"

Po dolgem premišljevanju se domisli dobrega prijatelja, pravnega zastopnika Uhova, kateremu je dolžan iz neke pravde.

"Dobra misel!" pravi zdravnik sam sebi. "Kot dobremu prijatelju bi mu bilo težko sprejeti od mene denar; torej bi bilo zelo primerno, če bi mu izročil kako darilo. Hočem mu ponesti to presneto reč! Ugodno je, da je mlad in lahkoživ . . ."

Stvari ni odložil, napravi se, vzame svetilnik in se pelje k Uhovu.

Pravnega zastopnika dobi na domu. "Dober dan, dragi prijatelj!" pravi, "Hotel sem s teboj govoriti . . . Pridem, da se ti zahvalim za tvoj trud, moj dragi. Denarja ne bodeš hotel sprejeti, vzemi vsaj to malenkost tukaj . . . je nekaj elegantnega!"

Pri pogledu na umotvor je bil pravni zastopnik nepopisno vžhičen.

"Na, to je enkrat posrečena stvar!" zakliče smehljaše. "Za vruga! Kaj si ti vražji dečki, umetniki, izmislijo! Veličastno! Čudežno! Vžhičeno! Kje si dobil to mično stvar?"

Potem, ko se sodni zastopnik opravi svoje navdušenosti, pogleda plašno k vratom in pravi: "Toda vzemi svoj dar nazaj, dragi prijatelj! Ne morem sprejeti . . ."

"Zakaj ne?" vpraša zdravnik prepaden.

"No, ker . . . Moja mati prihaja večkrat k meni, tudi klienti . . . Ravnotako se sramujem pred slugom".

"Ne, ne, ne . . . Odkloniti pa ne!" odvrne zdravnik in napravi z roko kretnjo, kakor da bi se hotel braniti. To bi bila od tebe podlost! Saj je umetniško izgotovljeno delo . . . Glej le, kako mično . . . kako izrazito . . . Ne besede več! Žališ me!"

"Če bi vsaj nekaj smokvinih listov pokrivalo. . ."

Toda zdravnik obnovi svojo branečo kretnjo z roko še bolj energično in leti iz Uhovega stanovanja. Zadovoljen, da se je oprostil daru, se pelje domov.

Ko odide, motri sodni zastopnik svetilnik, ga gladi od vseh strani in si, ravnotako kakor zdravnik, dolgo beli glavo z vprašanjem, kaj bi napravil z darilom.

Čudovito lepa stvar, si misli; in v stran vreči je škoda; a obdržati jo je nepriljubeno. Najbolje je: podarim jo komu... Že vem — danes zvečer pojdem izročiti svečnik komiku Šaškinu. Drhal ima rada take reči in danes je ravno predstava na Šaškinovo korist . . .

Rečeno, storjeno! Zvečer je skrbno zaviti svetilnik izročil komiku Šaškinu. Ves večer hodijo komiki v Šaškinovo napravljalnico, glasno in viharo, in občudujejo darilo; ves čas divja v napravljalnem salonu uzhičen hrup in rezgetajoč smeh. Če pride igralka pred vrata in vpraša: "Smem vstopiti . . ." tedaj hitro odgovori hripav glas komika: "Ne, ne, ljuba koleginja, nisem še napravljen!"

Po predstavi reče komik, drgetajoč z rameni in z razprostrtima rokama: "Na, kje naj pustim to gnusno stvar! V moje privatno stanovanje pridejo večkrat igralko! To ni nobena fotografija; v mižni predal je ne morem skriti!"

"Prodajte, gospod Šaškin!" mu svetuje brivec. "Tukaj v predmestju stanuje žena, ki kupuje stare kipe. Peljite se tja in vprašajte po gospe Smirnovi. Vsak jo pozna."

• • •

Komik je slušal nasvet . . . Nekaj dni zatem je sedel zdravnik Košeljkov v svoji delavnici, prst je položil na čelo in je mislil o kislinah. Naenkrat so se odprla vrata in Aleksander Smirnov je vstopil hitro. Njegov obraz se je smehljal, da, žarel celo, in njegovo vedenje je naznanjalo, kako da je srečen. V rokah je držal nekaj v papir zavitega.

"Gospod doktor!" je začel zasopljeno. "Koliko veselje! Posrečilo se je nama dobiti enačico k Vašemu svečniku! . . . Mama je tako veesla! Edinec sem . . . Rešili ste mi življenje . . ."

In tresoč se od čezmerne hvaležnosti, je postavil Aleksander svetilnik pred zdravnika. Zdravnik je odprl usta in hotel nekaj reči, ali molčal je; jezik mu je bil kakor otrpel.

Izprevod.

Maksim Gorkij.

Po vaški cesti, med belimi ilovnatimi kočami, se vije z divjim vpitjem nenavaden izprevod.

Gruča ljudi prihaja, prihaja na tesno in počasno — pomika se naprej liki velik val in spredaj koraka konjiček, smešen dolgodlak konjiček, ki žalostno poveša glavo. Če vzdigne sprednje noge, potem zmaje z glavo tako čudno, kakor bi hotel z gobeem razriti cestni prah, in če premakne zadnjo nogo, se zniža hrbet skoraj do tal, kakor da se zgrudi še tisti hip.

Na sprednjem delu kmečkega voza je privezana na vrvi z rokama mala, naga, mlada ženska. Hodi čudno, od strani, njena glava, z gostimi, zmršenimi, temnimi lasmi, je vzdignjena, široko odprte oči gledajo v daljavo s topim, brezpomembnim pogledom, v katerem ni nič človeškega . . . Na njenem telesu je polno modrih in škrlasto rdečih, okroglih in podolgovatih madežev, njena leva, močna, dekliška stran prs je razmesarjena in kapljica za kapljico krvi prihaja na površje . . . Kri tvori po vsem telesu rdeč trak, in na levi nogi do kolena, trak, ki je po ključni kosti pokrit z debelo pastjo prahu. Če vidiš telo, misliš, da je po vsem telesu odrezan dolg trak kože; in telo ženske je moralo biti že pred dolgim časom raztepeno s polenom — bilo je nenavadno oteklo in strašno modro.

Vitke male noge se komaj dotikajo tal, telo je vpognjeno in se maje semtertja in nerazumljivo je, da še more stati na nogah, ki so kakor telo gosto pokrite z modrordečimi madeži, da se ne zgrudi in obvisi na vrvi in se ne drsa za vozom po prašni, gorki cesti . . .

Na vozu stoji visokorasel kmet v beli srajci, s črno debelo kapo, izpod katere se vsiplje čop rdečih las na čelo; v eni roki drži vajeti, v drugi bič, s katerim udarja enkrat po konjevem hrbtu, drugič pa po telesu žene, ki je že tako vse razbito, da nima nič več človeške oblike. Oči rdečelasega kmeta se svetlikajo v satanskem veselju in njihova zelena barva odgovarja rdečim lasem.

Do komolcev zavihani rokavi odkrivajo močne, mišičaste roke, ki so gosto porasle z rdečo dlako: v njegovih odprtih

ustih je polno ostrih, belih zob, in semtertja zavpije kmet s hripavim glasom:

"N-nu . . . copernica! He, Nu-u! Tako bratje!! . . ."

In za vozom se vali množica in vpije, rjove, žvižga, se smeja . . . podpihuje . . . Mali dečki letajo . . . pridrve k ženi, ji zakričijo zasmehovalno besedo v obraz. Potem prevlada smeh množice vse druge zvoke in tudi tanki pisk biča po zraku . . .

Ženske prihajajo z vznemirjenimi obrazi in blisketajočimi očmi . . . Možje prihajajo in vpijejo kmetu na vozu nekaj besed . . . Obrne se k njim in se glasno zasmee, ko odpre na široko usta. Udarec z bičem po telesu žene . . . Dolga, tanka vrstica se ovije ram in rok. Tu potegne kmet vrv; žena strašno zavpije in pade, preobrnivši se na hrbet v prah . . . Veliko izmed množice jih priskoči in se jih nagne nadnjo ter jo pokrije.

Konj se ustavi, a za trenotek že gre dalje in osramočena žena se pomika, kakor poprej za vozom. Počasi korakajoč maje siromašni konj glavo, kakor bi hotel reči:

"Glejte, kako nizkotno je biti žival. Na vsako reč si lahko prisiljen . . ."

In nebo — južno nebo je čisto — nobenega oblačka ni videti in prostovoljno razsiplje poletno solnce vroče žarke . . .

NAŠ VSAKDANJI KRUH.

Ko smo bili majhni in smo hodili v šolo, so nas učili, da je "Oče naš" najlepša molitev. Imenovali so jo molitev vseh molitev.

Nekoliko pozneje, ko so mislili, da dobiva otroški razum prvo sposobnost presojanja, so nam začeli "Oče naš" analizirati in razlagati. Najlepše v tej molitvi — so nam dejali — je veliko, brezpogojno zaupanje v nebeškega očeta.

"Zgodi se tvoja volja kakor v nebesih tako tudi na zemlji" — to pomeni — so pravili — da ni v človeškem srcu nobenega dvoma o božji dobroti, ki bo gotovo vse tako uredila, da bo prav.

V tisti molitvi so tudi besede: Daj nam danes naš vsakdanji kruh.

Tudi to so nam razlagali.

Ne skrbi za jutri, ne zbiraj za pojutrišnjem — so rekli —, prosi Boga, naj ti da, kar potrebuješ danes. In dal ti bo. Jutri ga prosi vnovič, in dal ti bo zopet. Zaupaj nebeškemu očetu, in dajal ti bo zaradi tvojega zaupanja.

Pšenica in koruza, krompir in fižol raste v božji prirodi.

Ali Bog je izgubil oblast nad svojo naturo in njenimi darovi. Kapitalistična družba je reformirala te reči in napravila red.

Od Boga ni mogoče izprositi ne meke ne mesa, ne obleke ne strehe. Kapitalisti so mogočnejši od nebeškega očeta.

Vpeljali so še drugo razliko.

Boga — so nas učili — je treba le moliti. Kapitalistom je treba vse plačati.

Molitev za vsakdanji kruh ne doseže več nebes. Ako ne doseže kapitalističnega gospodstva, se izgubi v prazni neskončnosti kakor glas vpijočega v puščavi.

Če se hoče kaj kupiti, je treba denarja, in da se dobi denarja, je treba staršev, ki so ga že nabrali, kapitala, ki nosi obresti, ali pa dela.

Prositi za vsakdanji kruh se pravi prositi za delo. Kapitalistom ni treba moliti, ker jim kup denarja zagotavlja vsakdanji kruh, vsakdanjo pečenko, vsakdanje vino, če se jim zljubi, pa tudi vsakdanjega šampanjca.

Molitev bi bila torej le za proletarce. Toda Bog ne oddaja dela. Torej "oče naš" ni v nebesih, ampak v kakšni rezideni na zemlji. Moliti nebeškega očeta ne pomaga nič; moliti bi bilo treba Rockefellerja, Carnegieja, Morgana, Garyja in Schwaba.

Tak je novodobni Olimp.

Miljonarji stojijo nad Bogom.

ALI BLISK ČISTI ZRAK?

Fizikalni poskusi dokazujejo, da nimajo močne električne izstrelbe neposredno uničujočega učinka na bakterije. Pač pa nastanejo pri tem gotovi kemični procesi, ki lahko vplivajo v tem smislu. Kar velja za električne izstrelbe, ki jih človek umetno povzroči v laboratoriju, bi dozdnevno moralo veljati tudi za električne iskre v prosti naravi, zlasti torej za blisk in za njegove posledice. Ali tudi tukaj na-

haja znanost še veliko vrzel; splošno je razširjeno mnenje, da čistita blisk in strela zrak, pa vendar je za tak nazor treba še natančnejšega dokaza. Človek se ne sme pri tem zanašati na svoje občutke, kajti njegov ugodni počutek ni odvisen le od čistosti zraka, ampak še bolj od temperature, od vlage in od drugih lastnosti. Odtod prihaja tudi to, da je ohlajevalni učinek neviht tako nezanesljiv. Včasih se opazi prav znatno osveženje zraka, včasih pa ostane atmosfera tudi po gromu in blisku zatohla in soparna. Sploh bi bilo treba še le dognati, kaj pomeni čistost zraka kot določen pojem. Odvisna bi morala biti prve od množine prahu, druge od množine bakterij in drugih živih kali, naposled pa tudi od množine ogljikove kisline, ki ne sme presegati gotovega normalnega obsega. Preiskave bi morale iti za tim, da se določene vpliv neviht na te tri točke. Nadalje bi se moralo dognati, koliko vpliva je pripisati blisku, koliko pa dežju. Po izkušnjah v laboratoriju povzročajo električne razstrelbe v zraku salpetrasto in salpetrovo kislino, razun tega pa menda tudi ozon in vodikov superoksid, torej snovi, ki močno uničujejo bakterije in vsled tega lahko doprinašajo za čiščenje zraka.

KAŠLJAJOČA RASTLINA.

V vročih, vlažnih krajih raste rastlina z botaničnim imenom *Eutadia tussiens*, kašljajoči bob, ki je neke vrste trta. Na tej rastlini je zanimivo, da ne more absolutno pretrpeti nobenega prahu. Če se zamaše luknjice rastline s prahom, se nabirajo v listih nekaj časa plini; potem jih rastlina izpahne in pri tem je razločno slišati šum kakor pri kašljanju ali kihanju in rastlina se močno trese. Tudi zaradi pri tem; chlorophyll, to je kemična snov, ki daje listom zeleno barvo, se pogrezne, in majhni deli rdeče mase pridejo na površje. *Eutadia tussiens* se drži včasih v sobah. Kadar se pometa, se čudijo ljudje, ki ne poznajo njene lastnosti, da rastlina kašlja. Diha rastlina z listi. Na spodnji strani ima *Eutadia* vse polno mikroskopično majhnih odprtih, ki se z dvema gibljivima ustnicama zapirajo in odpirajo. To so konci majhnih cevi, ki so napolnjene z vodo in paro in s kisikom, torej s kemičnimi plini, ki nastajajo vedno vsled kemičnih izprememb pri rasti.

ZANIMIVO JEZERO.

V srednjeameriški republiki Costa Rica je vulkan Poas, ki štrli 2500 metrov nad morsko gladčino. Žrelo tega ognjenika pokriva velikansko jezero; kar je pa na stvari najboljše zanimivo, je to, da ima voda jezera popolnoma belo barvo kakor mleko. Vulkan bruha namreč žvepleno paro v velikih množinah in ta daje vodi vulkanskega jezera tako svetlo barvo. Stene ognjenikovega žrela, ki se dvigajo nad jezero, so kakor pokrite z debelo žvepleno plastjo. V bližini žrela je vsaka rast mrtva.

Voda v jezeru neprenehoma na lahno valuje. Vsak čas se dvigne iz njega mogočen oblak pare s silnim šumom. Naenkrat se pa zazdi, kakor da se zbero sredi jezera valovi kakor v črnem hribu, a potem šele opazi oko, da so to v resnici ogromne množine mehkega črnega blata. To blatno valovje se dviga z votlim bobnenjem više in više do 7 metrov. Pri tem je videti, kakor da vre vse jezero. Velikanski oblaki pekoče žveplene pare se dvigajo iz jezera v višavo ob gromovitem šumenju in odevajo pokrajino tako, da postane kar nevidna.

Kadar se dim razleze, je jezero zopet mirno, le toliko, da na rahlo valuje. Vsake poldruga ure se ponavlja čudoviti prirodni prizor. Voda v jezeru ima 51stopinj toplote po Reaumurju. Po vsakem izbruhu se razleze žveplena para na milje daleč po okolici in na njegovi poti mine vsaka vegetacija. Enakega žrelnega jezera ni drugod na vsej zemlji.

VOJNA ALI BOJ?

Iz dejstva, da je boj v naravi, se ne more izvajati zaključek, da je vojna prirodno potrebna in za vse čase neizogibna. Vojna je le en način boja; ako se človeštvo iznebi tega načina, ne zapade zaradi tega v mir in smrt.

Socializem ne sanja o družbi, v kateri bo vseh bojev kraj.

Boj je element napredka; to vedo tudi socialisti. Ali vojna je sredstvo reakcije.

Kadar uredi človeška družba svoje razmere tako, da ne bo več vojne med državo in državo, med narodom in narodom, bo veliko več časa in prostora za boj s naravo, ki daje človeku le to, kar si vzame.

Kadar ne bo več klanja z orožjem, bo neskončno več prilike za boj duhov. Tudi ta boj bo uničeval in razdeval, ampak ne več človeškega življenja, mest in kulturnih plodov, temveč zmote; zmaga bo tedaj resnica.

Vse je podvrženo zakonu razvoja. To se mora pokazati tudi v človeških bojih. Zakaj le zakoni so neizpremenljivi. Evolucija pa vodi od zverskega mesarjenja do čistih duhovnih bojev.

Phone Cuy. Cent. 4644-R.

Anton Logar

TRGOVEC

z manufaktur. blagom.

3837 St. Clair Ave. N. E.
Cleveland, Ohio.

Edino slovensko podjetje

**ki ima popolno zalogo
avtomobilskih in električnih
potrebščin kakor tudi**

vso kuhinjsko opravo, vsakovrstne železnino,
vrtno in mizarsko orodje, najboljše barve B.
P. S. in sploh vse kar se rabi pri hiši.

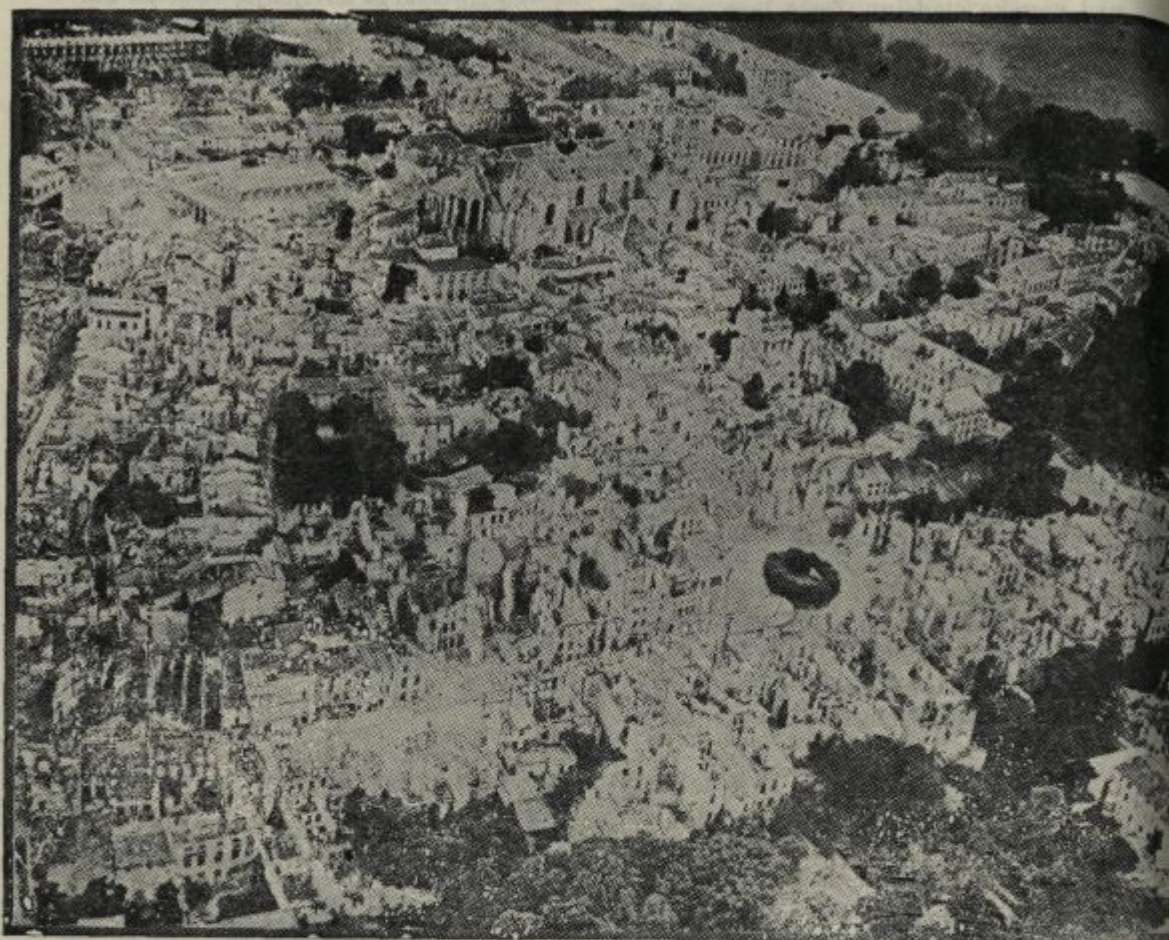
GRDINA and Company

6127 St. Clair Ave., Cleveland, O.

lastnika

Ant. Grdina in John J. Grdina.

Verdun po umaknitvi Nemcev.

Pet mesecev je nemška armada naskakovala francosko mesto Verdun. Kronprinc je postavil svojo "vojaško čast" na kocko, ali zaželenega uspeha ni dosegel, kljub temu, da je žrtvoval na tisoče in tisoče vojakov v obupnih naskokih. Sledovi strašnega boja se pa poznajo na mestu, čigar veliki deli so se vsled dolgotrajnega obstreljevanja dejansko izpremenili v razvaline.

JOHN ERMENC

Priljubljeno shajališče Slovencev

Dobre pijače in fine smodke.

(Notary Public.)

Priporočam se vsem tukajšnjim in po-
tujočim Slovincem. Postrežba solidna.

420 National Ave., vogal 1st Ave.,
MILWAUKEE, W.S. Tel. Hanover 873

Independent Packing House

MARKET.

FERKO BROS., lastnika.

Prvega razreda mesnica za drobno
in debelo razprodajo.

414 National Avenue,
Milwaukee, Wis.

Telefon Hanover 3518.

Steve's BARBER SHOP

SLOVENSKA BRIVNICA
IN POOL ROOM::

izdelujem tudi vlasnice (Hairswitches)

6002 St. Clair Ave., Cleveland, O.

Tel, Princ'n 262.

Double Eagle Bottling Comp. John Potokar lastnik.

Izdelovalec sladkih pijač.

6517 St. Clair ave. Cleveland, O.

De Luxe Mail Order House.

1140 West 18th Str.

Pišite po katalog.

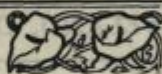
Pišite po katalog.

Naše svilnate, georgette, crepe du chine in volne bluze so izdelane iz najfinejšega blaga in po najmodernejšem kroju. Cene zelo nizke.

Plesne ure ob sredah, sobotah in nedeljah.

Vaje ob ponedeljkih, torkih, četrtek, petkih.

Dvorana in gostilna HAVLUJ.

Priljubljena dvorana za ples, zabave, bankete, svatbe. Zborovalna dvorana za seje in shode. Najbolje urejena dvorana na zapadni strani.

3824 W. 26. St. Tel. Lawndale 284.

CHICAGO, ILL.

Kupujte svoje klobuke naravnost pri izdelovalcu.

Velika izbira vseh pomladanskih in letnih klobukov v vsaki barvi in vsake oblike.

Josef Brost, klobučar.

1423 W. 18th Street

blizu Blue Island Avenue

CHICAGO, ILL.

Frank Wallauz

trgovec

s čevlji in manufakturnim blagom

Cene nizke in točna postrežba. Priporočam se vsem rojakom za obilen obisk.

15512 Waterloo Rd.
CLEVELAND, OHIO

Joseph Koss,

15230-32 Waterloo Rd.

**Slovenski
trgovec ::**

z žensko in moško opravo.

C. YANCHAR

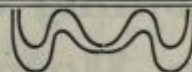
trgovec

**z najboljšimi obuvall
za celo družino**

16109 Waterloo Rd.
CLEVELAND, OHIO

Anton Codars

Urar in zlatar,

15232 Waterloo Road,
Collinswood, O.

J. URBAS

trgovina

**z grocerijskim blagom
in mesnico**

Priporočam se rojakom za zaupanje in mnogobrojni obisk.

670 E. 152nd Street
CLEVELAND, OHIO

Moderna mlekar
točna postrežba.

LOUIS OPARA

1368 E. 53th Street
CLEVELAND, O.

Anton Gubanc

Slovenska trgovina

**z mešanim
blagom**

16717 Waterloo Rd.
COLLINWOOD, OHIO

Naznanjam cenj. rojakom, da sem otvoril moderno urejeno čevlarsko delavnico z najnovejšimi električnimi stroji.

Obenem imam v zalogi lepo izbero novih moških SAMPLE čevljev za delo in praznik po razmeroma

NIZKI CENI.

Jakob Hervat

309 First Ave.
MILWAUKEE, WIS.

(kjer je bil poprej zlatar
A. Grandlich.)

Vaš denar nazaj ako niste
zadovoljni.

Tri dvostranske
plošče zastoni.

Samo \$7.00

Ta krasni stroj je že dobro poznan pri ljudeh od vzhoda do zapada za njegov prijazni glas in melodijo. Torej čemu plačevati visoko ceno za govoreči stroj, ko si lahko nabavite ta izvrstno izdelani stroj, za \$7.00 in poleg dobite še tri dvostranske plošče v vašem jeziku. Pošljite nam z naročilom \$2.00, ostalo pa plačate C. O. D. ob sprejemu stroja. Če pa ne boste zadovoljni iz vaših varokov, potem vam vrnemo denar nazaj.

The Folding Cartridge Premo No. 2 Camera

se dobi za samo

\$6.50

En. zvitek filmov damo
brezplačno

Velikost slik je $2\frac{1}{4} \times 3\frac{1}{4}$. Naredi se lahko 6 slik s enim navitkom. Velikost kamere je $1\frac{1}{4}$ — $3\frac{1}{8}$ — $6\frac{1}{2}$. Damo tudi "Rapid Rectilinear Lens". Kodak je narejen na "Ball bearing", iz črnega usnja. Pošljemo vsakemu naročniku tudi en zavitek filmov zastoni in vsa potrebna navodila, kakor se ima rabiti ta kamera. Vse to pošljemo na sprejem gori omenjene vsote. Denar vrnemo, ako ne boste zadovoljni s to kamero. Naročite še danes.

Penna Supply Co.

Dep't P

Porter Block Easton, Pa.

Tel. Princeton 3037-R.

Frank Butala
zaloga obuval.

6408-6410 St. Clair Ave.
CLEVELAND, O.

Tel. Central 8339-K.

Viktor Drobnič,
Slovenska grocerija.

se priporoča Slovencem in Hrvatom.
1293 E 55th Str., CLEVELAND, O.

Jack Boncha

Papiranje in
barvanje hiš.

6116 Street St. Clair Ave.
CLEVELAND, O.

**Barvar in
dekorator**
MIKE KUCHAR,

1125 E 60th Str. Cleveland, O.

Izvršujem vsako delo točno
in hitro.

**Solidno blago, po čudovito
nizkih cenah**

Belaj & Močnik

Krojača in trgovca

6205 St. Clair Avenue

Cleveland, Ohio

Velika zaloga spodnjega perila za poletje, raznovrstnih sraje, kravat, žepnih robcev, nogavic, hlač, i. t. d. Posebno se priporoča velika zaloga klobukov, kap in slamnikov iz najboljših svetovnih tovarn.

Postrežba solidna in točna.

Pri nas dobite opeke S. N. Doma.

Tel. Princeton 1944 W

New York Čistilnica in Likalnica

Kunstel Brata,

lastnika

Barvanje, čiščenje, likanje ter popraviljanje ženskih in moških oblek

6220 St. Clair Avenue

Cleveland, O.

Louis Zupančič

Slovenska gostilna

In Veletrgovina

se priporoča vsem Slovanom
za obilen obisk

16321 Waterloo Rd

Cleveland, O.

Pozor!

Cenjene rojake v Clevelandu, O., opozarjava na našo trgovino z grocerijskim blagom po zmernih cenah. Za sveže blago in točno postrežbo jamčiva. Se priporoča v obilen obisk!

John Perše in Steve
Vuga Co.

919 Addison Road, Cleveland, O.

Premogarska

zadružna prodajalna v Glencoe, O.

se priporoča Slovincem in Hrvatom, živečim v tej okolici, da svoje grocerijske in premogarske potrebe vedno kupite v tej prodajalni. Sveže blago, cene zmerne in točna postrežba.

**Premogarska zadružna prodajalna
GLENCOE, O.**

Tel. Princeton 969.

JOSEPH ŽELE

Pogrebni zavod in trgovina s pohištvom in železnino. Avtomobili in ambulance. Točna in hitra postrežba

6502-6504 St. Clair Avenue,
CLEVELAND, O.

C. Wandel

Veletrgovina z železnino, raznim strokovnim orodjem, zaloga raznovrstnega pohištva.

V zalogi imam vsake vrste barve.

15702 Waterloo Rd.
Cleveland, O.

O. S. Princeton 1275-W.

Frank Ahlin

6128 St. Clair Avenue
CLEVELAND, O.

Zaloga vsakovrstnih in priporočljivih smodk, avalčic, žvečilnega tobaka, zdravih in najboljših slasčic, priljubljenega Telling's sladoleda, okrepčilnih pijač in pisalnih potrebščin.

Vaša naklonjenost in Vaš večkratni poset mi bosta v največjo zadovoljnost, za kar Vam jamčim z vsestransko postrežbo.

Slovenska trgovina z manufakturnim blagom.

ANTON ANŽLOVAR

6111 St. Clair Avenue.
Cleveland, O.

Naznanjam cenjenemu občinstvu v Clevelandu in okolici, da sem se preselil iz dosedanjih prostorov v prejšnje Kaušekove na 6202-04 St. Clair Ave.

Cuy. Phone Wood 17-K

Slovenska Z. Zveza grocerija in mesnica.

667 E 152 Str. Colinwood, O.

Prvo in največje slovensko delavsko podjetje, priporoča cenj. slovenskim in hrvatskim delavcem svojo trgovino in pozivlja delavce, da kupijo delnice, da postanejo sami lastniki. Delnice se prodajajo po \$25.00.

Phone Wood 693-W

THE NOTTINGHAM HIDE & LEATHER CO. inkorporirano

19112 Shawnee Ave. Cleveland, O.

Priporočamo se slovenskim čevljarjem za odkup raznovrstnega usnja. Pišite nam za cene.

Prodaja se še nekaj delnic po \$25.00, in ne za več kot \$500.00.

Trgovina z mešanim blagom.

Velika zaloga vsakovrstnega blaga, spodnje obleke, raznovrstnih ur, čevljev, klobukov in lepoticja za ženske. Pridite in prepričajte se! Cene zmerne, itd., itd.

18 62-1864 Blue Island Ave.
poleg 19ste ceste.

Chicago, Ill.

Tel. Canal 3199.

A. M. KAPSA.

Ustanovljeno leta 1888.

Prodajalna vsakovrstnega orodja za mehanike, električne potrebščine, vseh vrst za avtomobile in kar se ra- bi pri plinu

2000 - 2004 Blue Island Avenue
Cor. 20th St. Chicago, Ill.

Na prodaj vsaka stvar, ki spa- da v področje te trgovine.

Tel. Canal 1614.

Velika razprodaja.

Mi imamo na prodaj veliko zalogo klobukov za vzorce (Sample Hats) po skrajno znižanih cenah.

Sedaj je Vaša prilika, da si kupite klobuk, ki stane povsod drugod \$3, pri nas ga dobite za polovično ceno, to je za \$1.50. Klobuki, za katere je drugod regularna cena \$4.00 in \$5.00, se dobe pri nas po 2.00 in \$3.00. Vsi klobuki so narejeni po najnovejši modi. Ne zamudite te le- pe prilike.

Balagovič in Melentijevič,
1418 W. 18th Str. Chicago, Ill.

James J. Svec

Pogrebni zavod in
balzamovač.

Avtomobili in kočije na razpo- lago ob vsakem času.

Kapela.

1848 So Racine Ave. (Center Av.)
Chicago, Ill.

Poštene cene. Tel. Canal 3547.

PILSEN,

splošno znana trgovina
s pohištvom.

Denar, ali izplačevanje na lahke mesečne obroke. Zvečer odprto v to- rek, četrtek in soboto.

Ako želite dobro blago in pošteno ceno, ako hočete dobiti za dolar veljave za dolar blaga, potem se obrnite in kupite pri nas. Posebna razprodaja pohištva za sprejemne sobe.

1863-1869 Blue Island Avenue
Chicago, Ill.

Tel. Canal 737.

Nova slovenska trgovina.

JOHN SIMONC

**356 Grove St.,
Milwaukee, Wis.**

Velika zaloga klobukov, srajc, kravat in spodnjega perila. Samo sveže blago po zmernih cenah.

Priporočam se za obilen poset.
Svoji k svojim!

ILIRIJA GROCERIJA.

Ambrosi in Tamse, lastnika

Prvega razreda grocerija, trgovina sadja in vseh drugih potrebščin, spadajočih v to stroko. Na debelo in drobno.

310 First Ave., Milwaukee, Wis.
Tel. Hanover 2297.

PREPIR.

Gotovo Vam je vsem znana legenda o očetu, kateri je na smrtni postelji poklical k sebi vseh svojih sedem sinov, nakar jim je dal butaro palic, rekoč, da naj jih eden za drugim skušajo prelomiti. Nobeden izmed sinov ni mogel butare prelomiti. Oče razveže butaro in pojasni sinom kako lahko se palice posamezno prelomijo. Temu sličen slučaj vidimo med delavci. Namesto, da bi delavci za svoje delavske interese delali skupno, se pa med seboj prepirajo, in mnogi izmed njih sovražijo človeka, ki jim želi le dobro.

Sloga jači, nesloga tlači. Dolžnost delavce veže, da ako se zavedajo svoje stanovske dolžnosti, da podpirajo le tiste trgovce, kateri so v njihovih organizacijah in jim žele le dobro. Na drugi strani po zopet trgovce veže dolžnost, da naj ne pozabijo, da se imajo svoji eksistenci zahvaliti delavcem.

Kot trgovec lahko mirnim srcem stopim pred zavedno delavstvo in se izjavim, da sem bil vedno na Vaši strani. Ako je bolje Vam, je tudi bolje za mene.

ANTON ZORNIK,
trgovec z mešanim blagom.

Svoji k svojim! Svoji k svojim!

HERMINIE, PA.
Phone 273—Ring 2

JAMES J. NOVOTNY

Splošno znana krojačnica med Slovani v Chicagi. Naredimo fine obleke po najnovejšem kroju in zmernih cenah. Poizkusite enkrat in ne bo vam žal. Se priporočamo.

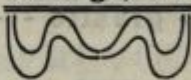
**1421 West 18th. Street poleg
Blue Island Ave.**

Chicago Ill.

Tel. Canal 462.

JURAJ MAMEK

**1724 S. Racine Ave., in 18. ul.
Chicago, Ill.**

Prva slovensko-hrvatska trgovina z moškimi oblekami, klobuki, čevlji, srajcami, kravatami, spodnjim perilom, hlačami, itd.

Izdelujemo obleko po meri. Velika izbira je na razpolago našim odjemalcem.

Pridite se osebno prepričat, pa kupite.

Slovensko Hranilno in Posojilno Društvo FRANKLIN, CONEMAUGH, PA.

Inkorporirano meseca marca 1915 po postavah države Pennsylvania
z glavnico \$200,000.00, pod nadzorstvom državnega bančnega oddelka

Finančno stanje koncem leta 1917.

Premoženje:	
Denar na posojilu 1. vknjižba.....	\$17,661.92
Denar na posojilu na delnice....	80.00
U. S. Government Bonds.....	100.00
Cisti preostanek zapadlih delnic..	191.23
Conemaugh Deposit Bank vloga..	3,102.82
Na rokah tajnika.....	129.21
Razno	5.20
Skupaj	\$21,270.38

Obveznost:	
Vrednost 451 delnic odplačilnega oddelka	\$11,331.29
Vrednost 42½ delnic predpl. oddelka..	8,500.00
Obresti na predplačilne delnice..	425.00
Prošnje za posojila in drugo....	14.20
Rezervni fond	16.73
Dividende za leto 1917.....	983.16
Skupaj	\$21,270.38

Predsednik: John Lupek, Main St., Franklin Borough, Pa.
Podpredsednik: Jacob Gabrenja, 37 Pine St., Conemaugh, Pa.
Tajnik: Anton Gabrenja, 20 Main St., Conemaugh, Pa.
Pomožni tajnik: Frank Podboj, Park Hill, Pa.
Blagajnik: Anton Urbas, Hazel St., Franklin Borough, Pa.
DIREKTORJI: Frank Kraje, Blas Novak, Joseph Dremelj, Andrew Urbas, Michael Rovanešek, Stephen Zabrie, Andy Drobnič, John Zgone, Joseph Lovko in Anthon Semič.

Marsikateri delavec si je z malimi mesečnimi prihranki prihranil lepo svoto denarja za časa obstanka S. H. in P. D.

V pretečenem letu je vsak vplačani \$ prinesel po 11% letne dividende.

S. H. in P. D. posojuje denar delničarjem na prvo vknjižbo.

Rojaki poslužite se tega sigurnega domačega denarnega podjetja.

Za ožja pojasnila se obrnite na tajnika.

20 MAIN ST., CONEMAUGH, PA.

PROLETAREC

je slovensko
socialistično
- - glasilo - -

Kdor hoče poznati socializem, kakšen je, sploh kdor se zanima za velika vprašanja naše dobe, zlasti vsak delavec bi ga moral čitati.

Naročina 2 dol. na leto.

4008 West 31st Street
CHICAGO, ILL.

Slovenski Socialistični

Klub, štev. 49 J. S. Z.

15605 East 156th Street and
Waterloo Rd
COLLINWOOD, OHIO

Ustanovljen 1. marca 1908.

Deluje za razvoj in izobrazbo delavstva.

Na razpolago ima čitalnico, opremljeno z raznimi knjigami in časopisi; seje se vršijo vsako prvo nedeljo predpoldne in vsak tretji petek v mesecu zvečer.

Priporoča se cenjenemu občinstvu za mnogoštevilni pristop.

Ne čakaj zime, kupi pre-
mag sedaj, dokler se dobi.

Ako želite za svoj denar dober
premog, tedaj si ga naročite od

Garden City Coal Comp.

Poštena vaga, kvaliteta in
garantiran premog.

Telefon Canal 1229.

2013-21 So. Morgan Str.
med 20 in 21 ulico.

CHICAGO, ILL.

Za najboljšo
kvaliteto dob-
rih oblek za
može in mla-
deniče je naj-
bolje, ako obi-
ščete

The
ATLAS
Clot. Co.

Vogal 18th St. in Blue Island Ave.

Posebno znižane cene na
oblekah od \$10 do \$30.

GUSTAV ZMIJANIC,
Slovanski prodajalec.

Slovenski Narodni Dom
La Salle, Ill.

**Glavni stan Slovencev v La
Salle in okolici.**

Edini prostor za pošteno razvedrilo
in izobrazbo.

V "Domu" se dobe zanesljive in-
formacije za potujoče Slovence.

Slovenci, podpirajte narodno pod-
jetje v svojo korist.

EDINI HRVATSKI
pogrebnik in balzamovač.

Ta hrvatska tvrdka je oprem-
ljena z vsemi potrebščinami za

SPREVODE.

Za vse tiste, kateri nimajo v
hiši prostora za pokojnika,
sem uredil posebno ka-
pelo. Avtomobili in
kočije vedno na
razpolago.

Jos. Pavlak,
lastnik,

962 W. 18th Str. Chicago, Ill.

Tel. Canal 5903.

Ustanovljeno leta 1880.

Čermák & Kostečka

pogrebni zavod in
balzamiranje

Zavod: 1653 Throop St., Chicago, Ill.
Telephone: Canal 162.

Privatno stanovanje: 2536 S. Millard Ave.,
Chicago, Ill.

Telephone: Lawndale 2112.

Jos. Stejskal, cvetličar.

1210 W. 18th St., Chicago, Ill.

Cvetličski dekorater za dvorane in cerkve.

Sveže cvetlice dobimo vsak dan. Na-
ročila se izvršujejo točno.

Phone Canal 3065.

Sedaj je čas, da si premog kupite, ker
zima zopet prikima a premoga ne bo. Ako
želite dobro kvaliteto in dobro vago, obr-
nite se na Pilsen Express.

Frank Udovich

LASTNIK

1844 So. Racine Ave.

Phone Canal 4578 Chicago, Ill.

Josip Jiran, prodajalec

muzikaličnih instrumentov.

Koncertine, za cele godbene skupine.
Igralne piane in piane na elektriko,
gramofone in rekorde. Ena največjih
prodajalen te vrste v mestu.

Phone Canal 2556.

1333 W. 18th Street, Chicago, Illinois.

Edino shajališče v Chicagi,

kjer se dobi prava Michelob pijača.

Na 18. St. in Blue Island Ave., Chicago, Ill.

Udobna in prostorna jedilnica, kjer se vedno
dobe izvrstna jedila po zmernih cenah.
Phone Canal 5414. RICHARD HEGNER, lastnik.

Jos. Ječmenjak.

Velika zaloga
čevljev za moške,
žene in otroke.
Popravilam sta-
re čevlje po
zmerni ceni. Do-
bro blago in po-
štena postrežba.

1169 W. 19th Street, vogel Racine Ave.
CHICAGO, ILL.

Gregurich in Sertich, moderna pekarna.

Kdor je enkrat okusil kruh iz naše
pekarnice, tisti postane naš stalen odje-
malec.

1925 So. Racine Avenue.
Chicago, Ill.

Phone Canal 5409.

W. Szymanski.

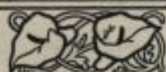
Velika prodajalna pohištva, peči, orodja
in hišnih potrebščin. Cene poštene in
dobro blago.

1907-09 Blue Island Ave.
Chicago, Ill.

Phone Canal 597.

Ignatz Kušljan

Saloon

in prenočišča za potujoče rojake.
229 First Ave. Milwaukee, Wis.

Anton Linhart in sin

Pogrebni zavod in balzamovač

Kočije in avtomobili. — Privatne ambulance. —
Eden najbolj znanih pogrebnih zavodov na za-
padni strani mesta.

5320 W. 25th Street	1344 W. 19th Street
MORTON PARK, ILL.	CHICAGO, ILL.
Tel. Morton Park 42	Telephone Canal 915

Moderna knjigoveznica.

Okusno, hitro in trpežno dela za privat-
nike in društva. Sprejemamo naročila tudi
izven mesta.

Imamo moderne stroje. Nizke cene in
poštena postrežba.

BRATJE HOLAN

1638 Blue Island Ave., Chicago

Paul Berger

Javni notar (Notary Public)

Zastopnik za dnevnik
'Prosveta' in mesečno
revijo 'Čas'.

Telephone: 1103 R
1066 W La Salle, Ill.

John Zvezich

dobro znana trgovina

z grocerijskim

blagom.

Dobro in sveže blago, zmerne cene in
dobra postrežba. Slovenci, kupujte pri
meni in zadovoljni boste Vi in jaz.

Svoji k svojim.

1801 W. 22nd St. Chicago, Ill.
Telefon Canal 2727.

Edin f hrvatsko-slovenski

fotograf v Chicago, Ill.

Ivan Včelik

Umetniški fotograf.

Izdeluje raznovrstne slike, prve vrste
delo. Ako vas doslej še noben slikar ni
zadovoljil s svojim delom, pridite k me-
ni in spoznali boste, kaj je slikarska
umetnost.

Ženitvene in društvene slike so naša
specialiteta. Vsako delo je garantirano.
1147 W. 18th Street (Corner May St.)

VSEBINA:

	Str.		Str.
Etbin Kristan: Vigred	7	Fata morgana	26
Prvi majnik	8	Jack London	27
Velikost socializma	10	Jugoslovanska republika	28
Ivan Molek: Dva starca	11	O prazgodovini orodja	29
Oton Župančič: Vseh živih dan	12	Anton Čehov: Umotvor	31
August Rodin	13	Maksim Gorkij: Izprevod	33
Frank Šavs: Da se pomenimo	15	Naš svagdanji kruh	33
Henry L. Slobodin: Imperialističen so-		Ali blisk čisti zrak	34
cializem	16	Kašljajoča rastlina	34
E. Kristan: Dobrodelni ples	20	Zanimivo jezero	35
Vladimir Schweiger: Poet Miha	21	Vojna ali boj?	35
Sovraštvo do kapitalistov	24		

Slike:

Osvojevalci	8	Spomini	23
August Rodin	13	Plinske maske	25
Bernard Shaw	14	Jack London	27
Victor Hugo	14	Verdun po obstreljevanju iz oblegovalnih	
Mislilec	17	topov 36.	

"Hrenola"

Najnovejše vrste

gramofoni

ki jih izdeluje edina slovenska tvrdka

Fr. Hren & Co.14 W. Kinzie St., 352 N. State St., Chicago, Ill.
Naši gramofoni igrajo vse rekorde.**Cena je \$35.**Pišite po slovenski
cenik.

Iščemo zastopnike.

Vsak, kdor kupi en stroj
št. 1918 dobi prosto:
"Sinoči sem na vasi
bil", "Veseli godec",
"Odprti deklet kamriko",
"Srečna mladost" plo-
šče. Z naročilom je
poslati Money Order,
ali gotovi denar v pri-
poročenem pismu.

NAZNANILO

Občinstvu naznanjamo, da je naša pomladan-
ska zaloga moških in deških oblek z novo za-
logo popolnoma in sicer z novim in zadnje
mode blagom najboljše kakovosti.
Pridite in pogledite!

J.J. Dvorak & Co.
1835-55 Blue Island Ave.

edini izdelovalec unijskih oblek in prodajalec na
zapadni strani Chicago.

NAREJENE OBLEKE. Želimo tudi seznaniti
občinstvo z našo veliko zalogo po meri narejenih
oblek, zadnje mode v mestu. Za svoje blago
jamčimo, ker vemo, da je vsak naš odjemalec
zadovoljen, kdor nas obišče.

J. J. DVORAK, lastnik.

Vlada Zedinjenih držav je razpisala tretje posojilo svobode.

Zedinjene države so v vojni in sovražnik, s katerim se bojujejo, je brezobziren in brutalen.

Kajzerska avtokracija,

ki si je štirideset let ustvarjala najpopolnejšo vojaško mašinerijo, mehanizem brez srca in duše, je pognala milijone centralnim vladam podvrženih sužnjev brez obzira na narodnost v zakope in na bojne poljane, in njene živalsko drsire, v nemo pokorščino pahnjene trume, prisiljene, da se bojujejo proti svoji volji in proti svojim interesom,

ugrožavajo svobodo vsega sveta.

Bili so časi, ko so Atilo imenovali šibo božjo, ko je svet trepetal pred drhalmi Džingis kana, ko je Evropa stokala pred navalom turških čet. Toda Huni in Avari in Turki niso mogli biti tako nevarni kakor tolpe kajzerstva, ki je svoje biriče in krvnike organiziralo, kakor še ni videl svet.

Barbari so mogli zmagovati s silo brutalnosti, ali trajnega gospodstva ni mogla ustanoviti surova moč nad višjo kulturo.

Hohenzollernsko-habsburški avtokraciji

pa služijo za despotično imperialistične namene

vse pridobitve stoletja

Če bi se kronanemu tolvajstvu posrečilo, da upogne narode pod svoj jarem, kakor je pokazalo svojo voljo v Rusiji, bi bila to največja

katastrofa za demokracijo

in nihče ne more preceniti strašnih žrtev, ki bi morale padati, dokler ne bi svet dosegel zopet vsaj tiste svobode, ki si jo je priboril doslej.

Ta katastrofa mora biti odvrnjena!

Da se more demokracija oddahnuti in se razvijati, mora biti

kajzerstvo poraženo.

Za zmago nad avtokracijo, za ukrotitev najkrvoločnejše bestijalnosti razpisujejo Zedinjene države

tretje vojno posojilo.

Vsak Liberty bond je meč zoper kajzerstvo, ščit za demokracijo, stopnjica do višje svobode in do varnejšega miru.

Za vaše zdravje!

Želodčne neprilike povzročajo velike sitnosti. Ljudje, ki se ne zanimajo za svoje zdravje, kakor bi se morali, navadno zapravijo veliko časa s temi sitnostmi. Ne čakajte, kajti nevarnost je, velika, velika nevarnost, da se bolezen — ki se oprime metod modernega vojskovanja — zakoplje v telesu in postane sovražnik v dobro utrjenem zakopu. Najboljše sredstvo proti vsem boleznim na želodcu je

Trinerjevo Ameriško Zdravilno Grenko vino.

To vino ne vsebuje nobenih kemičnih primesi, temveč je narejeno iz samih grenkih želišč, korenin in lubja priznane zdravilne vrednosti in iz čistega rdečega vina. Tisoče nezahtevanih pisem od bolnikov, ki pišejo o presenetljivo dobrem rezultatu Trinerjevega ameriškega zdravilnega grenkega vina, je najboljši dokaz, da je to vino zelo zanesljivo zdravilo.

V slučaju zapeke,	nervoznosti,
neprebavnosti,	slabega spanja,
onemoglosti,	pomanjkanja eneržije,
glavobola,	opešanja
nevralgije,	itd.

deluje Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino hitro in zanesljivo. Izčisti želodec, privede prebavne organe k normalnemu delovanju in ojači ves telesni sistem.

Učinkuje zelo dobro tudi na izredne slučaje želodčnih bolezni n. pr. pri ženah, ki nimajo več perila, rudarjih in drugih delaveih, ki vdihavajo pline itd.

V lekarnah. Cena \$1.10.

Trinerjev liniment

je neprekosljiv pripomoček zoper revmatizem in nevralgijo. (Mr. J. A. Vyvjala v Smithvillu, Kans., nam je pred par meseci pisal sledeče: Trinerjev liniment je blagoslov za vsakogar, kdor trpi na revmatizmu"). Pomaga tudi v slučaju izpahkov, nategnjenih kit, otrpnjenih zgledov, oteklin itd. Pokrepča utrujene mišice ali noge. — Dobi se v lekarnah po 35 in 65c, po pošti pa 45 in 75c.

Joseph Triner Company.

Izdelovalni kemiki.

CHICAGO ILL.

1333-1314 S. Ashland Ave.